

Tatabányai Árpád Gimnázium

Helyi tanterv

HT6-2020

Hat évfolyamos gimnázium

Történelem

A történelem tantárgy kulcskompetenciákat fejlesztő hatásai

A történelemtanítás és -tanulás célja, hogy a tanuló megismerkedjen a történettudomány, valamint a hagyomány által legfontosabbnak elismert történelmi tényekkel, szereplőkkel, eseményekkel, történetekkel és folyamatokkal, valamint tudatosodjon benne nemzeti hovatartozása. Ismerkedjen meg a kulturális kódrendszer legalapvetőbb elemeivel, amelyek lehetővé teszik, hogy azonosuljon kultúránk alapértékeivel. A történelem tantárgy tantervének középpontjában a magyar nemzet és Magyarország története áll.

A tantervi szabályozás irányítóelve, hogy a magyar történelmet általában kontinuitásában, az európai, illetve egyetemes történelmet szigetszerűen tárgyalja. A kerettanterv több általános európai jelenséget is konkrét magyar példákon keresztül mutat be. Ennek révén a tanuló a magyar történelmi jelenségeket elsősorban nem általános modellek alapján, hanem a konkrét történelmi helyzet jellegzetességeit figyelembe véve tanulmányozhatja. Ez a megközelítés hozzásegíti a tanulót, hogy megértse és méltányolja a magyarság, a magyar nemzet, illetve Magyarország sajátos helyzetéből adódó jelenségeket és folyamatokat, így alakulhat ki benne a tényeken alapuló reális és pozitív nemzettudat, és ezáltal erősödhet benne a hazaszeretet érzése.

A történelem tantárgy a következő módon fejleszti a Nemzeti alaptantervben megfogalmazott kulcskompetenciákat:

A tanulás kompetenciái: A tanuló a történelemtanulás során különféle jellegű tudástartalmakkal és különböző típusú feladatokkal találkozik, amelyek megtanulásához, illetve elvégzéséhez különféle módszereket kell választania. A történelmi információk keresése és feldolgozása, a forráskritika, a következtetések levonása és egyéb gondolkodási műveletek közvetítő hatásuk révén általában fejlesztik a tanulási kompetenciákat. A történelmi értelmező kulcsfogalmak megértésén és állandó használatán keresztül a tanuló fejleszti a lényeges és kevésbé lényeges elemek megkülönböztetésének és rendszerezésének a tanulás során elengedhetetlenül fontos képességét.

A tanuló a történelemtanulás során megtapasztalja, hogy a történelemtudása az iskolán kívül, más élethelyzetekben, illetve a jelen társadalmi, gazdasági és politikai jelenségeinek megértéséhez és megítéléséhez is segítséget nyújt. Ez a tapasztalat – az iskolai történelemtanulás élményszerűsége mellett – erős ösztönzést adhat az élethosszig tartó tanulásra vagy legalábbis a történelmi és társadalmi kérdések iránti érdeklődésre.

Kommunikációs kompetenciák: A történelmi források feldolgozása a szövegértés fejlesztésének egyik hatékony módja. A tanuló a felmerülő történelmi problémákról beszélgetéseket folytat, érveket gyűjt, azokat írásban és szóban összefoglalja, digitális kommunikációs eszközök

segítségével mutatja be. A különböző típusú, más-más korokból és eltérő társadalmi közegekből származó források feldolgozása pedig nagyban segíti a különféle kommunikációs környezetek (kontextusok) közötti magabiztos eligazodást.

Digitális kompetenciák: A történelem tanulása során a digitális eszközök etikus, felelősségteljes használatával a tanuló információkezelési és -feldolgozási készségei fejlődnek, ami elősegíti elemző és mérlegelő gondolkodása kialakulását és elmélyítését is, aminek része a megszerzett információk ellenőrzése, hitelességének vizsgálata. A történelmi forrásokat tartalmazó internetes portálok, hang- és filmarchívumok és adatbázisok megismerése és használata, az itt talált források feldolgozása elengedhetetlen feltétele a korszerű történelemtanulásnak. A digitális információfeldolgozás, illetve a digitális kommunikáció fejlesztésének nagy szerepe van a közéleti tájékozódási készségek kialakításában, így a felelős és aktív állampolgárrá nevelésben.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A tanuló az információk, illetve a források feldolgozása során problémákat azonosít, magyarázatokat fogalmaz meg, kiemeli a lényegét, következtetéseket von le. A történelmi ismeretek, fogalmak elsajátításával, valamint a történelmi források és interpretációk mérlegelésével, hipotézisek alkotásával fejlődik az elemző, problémamegoldó gondolkodása. Mindezek együttesen segítik a differenciált történelmi gondolkodás kialakulását, melynek következtében a tanuló képessé válik események, folyamatok és jelenségek különböző szempontú megközelítésére, valamint bizonyos történések okainak és következményeinek több szempontú feltárására.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A tanuló a különböző történelmi korok mindennapi életének vizsgálatával, az életmód változatos formáinak, valamint történelmi életutaknak és cselekedeteknek a megismerésével viszonyítási pontokat találhat, illetve követhető modelleket adaptálhat saját életútjának tervezéséhez és szervezéséhez. A tanulóban tudatosul, hogy nehéz élethelyzetekben is kialakíthatók cselekvési tervek, lehetőségek. Értékeli a válságos történelmi helyzetekben megnyilvánuló bátorság, kitartás, önfeláldozás, segítségnyújtás és szolidaritás követésre méltó példáit. A tanuló arra törekszik, hogy az emberi cselekedeteket, életutakat, élethelyzeteket, társadalmi folyamatokat és jelenségeket árnyaltan értelmezze. A társadalmakra, közösségekre jellemző magatartási és kommunikációs szabályok felismerése a tanuló alkalmazkodóképességét fejleszti.

A kreativitás a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A történelem tanulása során a tanuló megismeri az emberiség, a magyarság kulturális örökségének fő elemeit. Értékeli a kiemelkedő emberi alkotásokat és értelmezi azok technológiai, tudományos és művészeti szerepét. Az egyes történelmi korszakok áttekintése során felismeri az értékteremtő alkotások jelentőségét, és elemző gondolkodással feltárja azoknak az életmódra, a mindennapokra gyakorolt hatását.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A tanuló megismeri és értékeli az alkotó emberi tevékenységek változatos formáit. Értelmezi és elismeri a tudósok, kutatók és művészek teljesítményét. Büszke a magyar tudósok, művészek, sportolók és más értékteremtő, alkotó emberek kiemelkedő eredményeire, teljesítményeire. Az életmódtörténeti témakörök feldolgozása révén a tanuló felismeri, hogy a munkavégzés az egyén, a család és a társadalom létfenntartását biztosítja; belátja, hogy a munka sokszor küzdelmekkel jár, ugyanakkor személyiségépítő, társadalmi összetartozást is erősítő tevékenység. A történelmi korszakok jellegzetes, egyedi vagy kiemelkedő példái kiindulópontként szolgálnak a saját életút tervezésekor, akár a pályaválasztás során is.

A kerettanterv témakörönként határozza meg a javasolt óraszámot. Ezek összege megfelel az évi teljes óraszámnak, amely elegendő a témák ismeretanyagának feldolgozásához és a tanulási eredményekhez kapcsolódó kompetenciák elsajátításához. A kerettantervben meghatározott tanulási tartalmak azonban átlagos esetben a javasolt órakeret kb. 80%-ában feldolgozhatók.

A helyi tanterv alapján a tanár a kerettantervből évente két témát mélységelvű feldolgozásra jelöl ki, amelyre több idő, a javasolt időkereten felül összesen további 6–10 óra tervezhető. Ezeknek legalább 70%-a magyar történelmi témájú legyen. A mélységelvű tanítás lehetőséget ad az adott téma részletesebb ismeretekkel, többféle megközelítési móddal és tevékenységgel történő feldolgozására. A mélységelvű témák esetében nagyobb lehetőség nyílik a projekt munkára, illetve a múzeumi órák és a témával kapcsolatos tanulmányi kirándulások szervezésére.

A *Témakörönként* megjelenő tantervi táblázatok magukba foglalják a hozzájuk tartozó *Témákat*, a konkrétabb tartalmakat feltüntető *Altémákat*, valamint az egyes témakörökhöz kapcsolódó *Fogalmak és adatok/Lexikák* címszó alatt a kötelezően elsajátítandó fogalmakat, személyeket, kronológiai és topográfiai adatokat. Minden fogalmi elem csak egyszer fordul elő, annál a témakörnél, ahol kötelező elemként először szerepel a tantervben. A táblázat utolsó oszlopában feltüntetett *Fejlesztési feladatok* teljesítésével valósulnak meg az előírt tanulási eredmények.

A táblázat alatt témakörönként felsorolt *Javasolt tevékenységek* nem kötelező elemei a tantervnek, de eredményessé tehetik a tananyag feldolgozását és a szaktanári munkát. Ezek köre természetesen bővíthető különféle tanulási eljárásokkal, módszerekkel.

7-8. évfolyam

Az általános iskolás korúak 7-8. évfolyamának történelemtanításánál az életkori sajátosságok figyelembevételével már törekedni kell az események és folyamatok összetettebb bemutatására. A tanuló ekkor már a magasabb szintű, elvontabb fogalmi gondolkodásra is képessé válik, ezért a képszerűség és a történettanításon alapuló történelemtanítás elvének alkalmazása mellett megkezdődik az elemző jellegű feldolgozás: összetett okok és következmények feltárása, az egyes történelmi jelenségek és folyamatok több szempontú értelmezése. A tevékenység alapú tanuláshoz továbbra is meghatározó szerepe van, ezért a kerettantervi beosztás időt hagy és lehetőséget teremt a műveltető történelemtanulásra, az ismeretek szélesebb körű alkalmazására, a kooperatív technikák előtérbe helyezésére, a sokoldalú kompetenciafejlesztésre, amelyek már a középiskolai történelem tanulmányokra, követelményekre való felkészítést is kell, hogy szolgálják.

Mivel a 7-8. évfolyamra a tanuló formálódó absztrakt gondolkodása a jellemző, ez megengedi, hogy a tananyag alapvetően kronologikus elrendezésű legyen, ami a legalkalmasabb a mai világot meghatározó 19-20. századi folyamatok értelmezésére. Az egyetemes és a magyar történelmi témák vegyesen, korszakokhoz köthető témakörökbe rendezve jelennek meg. Kisebb mértékben, de továbbra is jellemző, hogy a tanterv az általános jelenségeket a magyar történelem példáin keresztül dolgozza fel. Az eseménytörténetet két tematikus és négy szintetizáló témakör egészíti ki. Utóbbiak hosszmetzeti jellegűek: a demográfia, a demokrácia, az egyes kiemelt régiók történetét, valamint a nemzeti kultúránk és történelmünk eredményeit tekintik át a kezdetektől napjainkig. Legfőbb céljuk a négy év alatt tanultak áttekintése, illetve ezeknek a témáknak magasabb szintű, integráló, szintetizáló értelmezése.

A fejlesztési területekhez kapcsolódó általános követelmények

TÖRTÉNELMI ISMERETEK

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

- be tudja mutatni a különböző korok életmódjának és kultúrájának főbb vonásait és az egyes történelmi korszakokban élt emberek életét befolyásoló tényezőket;
- ismeri az újkori és jelenkori magyar történelem kiemelkedő alakjait, cselekedeteiket, illetve szerepüket a magyar nemzet történetében;
- fel tudja idézni az újkori és jelenkori magyar történelem legfontosabb eseményeit, jelenségeit, folyamatait, és fordulópontjait a 1849-től napjainkig;
- képes felidézni a magyar nemzet honvédő és szabadságharcait, példákat hoz a hazaszeretet, önfeláldozás és hősiesség megnyilvánulásaira;
- tisztában van a 19. és 20. század fontosabb politikai eszméivel és azok hatásaival;
- ismeri és be tudja mutatni a 19. és 20. századi modernizáció gazdasági társadalmi és kulturális hatásait Magyarországon és a világban;
- ismeri az első és a második világháború legfontosabb eseményeit, jellemzőit, valamint napjainkra is hatással bíró következményeit;
- fel tudja idézni az első és második világháború borzalmainak, érveket tud felsorakoztatni a békére való törekvés mellett;
- ismeri a nemzetiszocialista és a kommunista diktatúrák főbb jellemzőit, az emberiség ellen elkövetett bűneiket, ellentmondásait és ezek következményeit, továbbá a velük szembeni ellenállás példáit;
- felismeri a különbségeket a demokratikus és a diktatórikus berendezkedések között, érvel a demokrácia értékei mellett;
- példákat tud felhozni arra, hogy a történelem során miként járultak hozzá a magyarok Európa és a világ kulturális, tudományos és politikai fejlődéséhez;
- ismeri a magyarság, illetve a Kárpát-medence népei együttélésének jellemzőit néhány történelmi korszakban, beleértve a határon kívüli magyarság sorsát, megmaradásáért folytatott küzdelmét, példákat hoz a magyar nemzet és a közép-európai régió népeinek kapcsolatára és együttműködésére;
- valós képet alkotva képes elhelyezni Magyarországot az újkorban és jelenkorban az európai történelmi folyamatokban, valamint napjaink globális folyamataiban;
- ismeri hazája államszervezetét.

ISMERETSZERZÉS ÉS FORRÁSHASZNÁLAT

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- képes ismereteket szerezni személyes beszélgetésekből, tárgyak, épületek megfigyeléséből, olvasott és hallott, valamint a különböző médiumok által felkínált szöveges és képi anyagokból;
- kiemel lényeges információkat (kulcsszavakat, tételmondatokat) elbeszélő vagy leíró, illetve rövidebb magyarázó írott és hallott szövegekből és az ezek alapján megfogalmazott kérdésekre egyszerű válaszokat adni;
- megadott szempontok alapján, tanári útmutatás segítségével történelmi információkat gyűjt különböző médiumokból és forrásokból (könyvek, atlaszok, kronológiák, könyvtárak, múzeumok, médiatárak, filmek; nyomtatott és digitális, szöveges és vizuális források);
- képes élethelyzetek, magatartásformák megfigyelésére és értelmezésére;
- megadott szempontok alapján tudja értelmezni és rendszerezni a történelmi információkat;
- felismeri, hogy melyik szöveg, kép, egyszerű ábra, grafikon vagy diagram kapcsolódik az adott történelmi témához;
- képen, egyszerű ábrán, grafikonon, diagramon ábrázolt folyamatot, jelenséget saját szavaival le tud írni;
- képes egyszerű esetekben forráskritikát végezni, valamint különbséget tenni források között típus és szövegösszefüggés alapján;
- össze tudja vetni a forrásokban található információkat az ismereteivel, párhuzamot tud vonni különböző típusú (pl. szöveges és képi) történelmi források tartalma között;
- meg tudja vizsgálni, hogy a történet szerzője résztvevője vagy kortársa volt-e az eseményeknek;
- egyszerű következtetéseket von le, és véleményt tud alkotni különböző források hitelességéről és releváns voltáról.

TÁJÉKOZÓDÁS IDŐBEN ÉS TÉRBEN

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a nagy történelmi korszakok elnevezését és időhatárait, néhány kiemelten fontos esemény, jelenség és történelmi folyamat időpontját;
- biztonsággal használja az idő tagolására szolgáló kifejezéseket, történelmi eseményre, jelenségre, folyamatra, korszakra való utalással végez időmeghatározást;
- ismeretei segítségével időrendbe tud állítani történelmi eseményeket, képes az idő ábrázolására pl. időszalag segítségével;
- a tanult történelmi eseményeket, jelenségeket, személyeket, ikonikus szimbólumokat, tárgyakat, képeket hozzá tudja rendelni egy adott történelmi korhoz, régióhoz, államhoz;
- biztonsággal használ különböző történelmi térképeket a fontosabb történelmi események helyszíneinek azonosítására, egyszerű jelenségek, folyamatok leolvasására, értelmezésére, vaktérképen való elhelyezésére;
- egyszerű alaprajzokat, modelleket, térképvázlatokat (pl. települések, épületek, csaták) tervez és készít.

SZAKTÁRGYI KOMMUNIKÁCIÓ

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- önállóan, folyamatos beszéddel képes eseményeket, történeteket elmondani, történelmi személyeket bemutatni, saját véleményét megfogalmazni;
- össze tudja foglalni saját szavaival hosszabb elbeszélő vagy leíró, valamint rövidebb magyarázó szövegek tartalmát;
- az általa gyűjtött történelmi adatokból, szövegekből rövid tartalmi ismertetőt tud készíteni;
- képes önálló kérdések megfogalmazására a tárgyalt történelmi témával, eseményekkel, folyamatokkal, kapcsolatban;
- képes rövid fogalmazások készítésére egy-egy történetről, történelmi témáról;
- különböző történelmi korszakok, történelmi és társadalmi kérdések tárgyalása során szakszerűen alkalmazza az értelmező és tartalmi kulcsfogalmakat, továbbá használja a témához kapcsolódó történelmi fogalmakat;
- tud egyszerű vizuális rendezőket készíteni és kiegészíteni hagyományos vagy digitális módon (táblázatok, ábrák, tablók, rajzok, vázlatok) egy történelmi témáról;
- egyszerű történelmi témáról tanári útmutatás segítségével kiselőadást és digitális prezentációt állít össze és mutat be önállóan;
- egyszerű történelmi kérdésekről önálló, tárgyilagos véleményt tud megfogalmazni, állításait alátámasztja;
- meghallgatja és megérti - adott esetben elfogadja - mások véleményét, érveit;
- tanári segítséggel dramatikusan, szerepjáték formájában tud megjeleníteni történelmi eseményeket, jelenségeket, személyiségeket.

TÖRTÉNELMI GONDOLKODÁS

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- adott történetben különbséget tud tenni fiktív és valós, irreális és reális elemek között;
- képes megfigyelni, értelmezni és összehasonlítani a történelemben előforduló különböző emberi magatartásformákat és élethelyzeteket;
- a történelmi eseményekkel, folyamatokkal és személyekkel kapcsolatban önálló kérdéseket fogalmaz meg;
- feltételezéseket fogalmaz meg történelmi személyek cselekedeteinek mozgatórugóiról, és adatokkal, érvekkel alátámasztja azokat;
- a történelmi szereplők megnyilvánulásainak szándékot tulajdonít, álláspontjukat azonosítja;
- önálló véleményt képes megfogalmazni történelmi szereplőkről, eseményekről, folyamatokról;

- felismeri és értékeli a különböző korokra és régiókra jellemző tárgyakat, alkotásokat, életmódokat, szokásokat, változásokat, képes azokat összehasonlítani egymással, illetve a mai korral;
- társadalmi és erkölcsi problémákat azonosít adott történetek, történelmi események, különböző korok szokásai alapján;
- példákat hoz a történelmi jelenségekre, folyamatokra;
- feltételezéseket fogalmaz meg néhány fontos történelmi esemény és folyamat feltételeiről, okairól és következményeiről, és tényekkel alátámasztja azokat;
- több szempontból képes megkülönböztetni a történelmi jelenségek és események okait és következményeit (pl. hosszú vagy rövid távú, gazdasági, társadalmi vagy politikai);
- felismeri, hogy az emberi cselekedet és annak következménye között szoros kapcsolat van.

A tanuló az 7-8. évfolyamon a következő kulcsfogalmakat használja:

Értelmező kulcsfogalmak: történelmi idő, történelmi forrás, ok és következmény, változás és folyamatosság, tény és bizonyíték, történelmi jelentőség, értelmezés, történelmi nézőpont.

Tartalmi kulcsfogalmak:

- politikai: politika, állam, államszervezet, államforma, monarchia, köztársaság, egyeduradalom, demokrácia, önkormányzat, jog, törvény, birodalom;
- társadalmi: társadalom, társadalmi csoport/réteg, nemzet, népcsoport, életmód;
- gazdasági: gazdaság, pénz, piac, mezőgazdaság, ipar, kereskedelem, adó, önellátás, árutermelés, falu, város;
- eszme- és vallástörténeti: kultúra, művészet, hit, vallás, egyház, világkép.

7. évfolyam

A 7. évfolyam témakörei a 19. század második felétől a 20. század közepéig ölelik fel a magyar és egyetemes történelem fontosabb folyamatait, jelenségeit, eseményeit, illetve az ehhez kapcsolódó tanulási eredményeket és fejlesztési feladatokat. A tananyag a magyar és európai identitásunk alapját képező civilizációkhoz, korszakokhoz, történelmi eseményekhez tartozó témakörök mellett az egyetemes történelem fő témáit is taglalja. A tananyag-feldolgozásban életmódtörténeti, politikai, társadalmi, gazdasági és kultúrtörténeti megközelítések egyaránt szerepet kapnak.

Az egyetemes és a magyar történeti témák külön témakörökbe szerveződnek. A magyar történelem eseményei és folyamatai az egyetemes történelem által felrajzolt háttér előtt, nemzetközi összefüggésekbe ágyazva jelennek meg.

A strukturáltabb szempontok és bővebb ismeretek mellett az egyes témák feldolgozási módja is változik. A szemléletes megjelenítés és a történetek tanítása mellett szerepet kapnak az önállóan végzett információszerző és -feldolgozó tevékenységek, a forrásokkal végzett különböző műveletek és a problémaközpontú tárgyalási mód.

A tantárgy heti óraszám: 2

A tantárgy éves óraszám: 68

A témakörök áttekintő táblázata:

TÉMAKÖR NEVE	ÓRASZÁM
A modern kor születése	5
A dualizmus kora: felzárkózás Európához	7
Az első világháború és következményei	11
Totális diktatúrák	5
A Horthy-korszak	9
A második világháború	10
A megosztott világ	5
Magyarország szovjetizálása	10
Év végi ismétlés	6
Összes óraszám:	68

TÉMAKÖR: A modern kor születése

ÓRASZÁM: 5 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A nemzeti eszme és a birodalmak kora	<ul style="list-style-type: none">A nemzeti eszme, a nemzetállamok Európája.A világ nagyhatalmai és ellentéteik a 20. század kezdetén.Gyarmatbirodalmak a világ térképén.	<p><i>Fogalmak:</i> nacionalizmus, nemzet, gyarmat, liberalizmus, szabadságjogok jogegyenlőség, választójog konzervativizmus, reform, demokrácia, forradalom, szocializmus, kommunizmus, radikális, keresztényszocializmus.</p> <p><i>Személyek:</i> Viktória királynő, III. Napóleon, Giuseppe Garibaldi, Abraham Lincoln, Otto von Bismarck, Karl Marx, Vlagyimir Iljics Uljanov (Lenin).</p> <p><i>Kronológia:</i> 1861-1865: polgárháború az USA-ban, 1866: porosz-osztrák háború, 1870-1871: francia-porosz háború, 1870: egységes Olaszország létrejötte, 1871: egységes</p>	<ul style="list-style-type: none">A legjelentősebb európai nemzetállamok megnevezése és kialakulásának feltárása.A 20. század eleji nagyhatalmak azonosítása, és a korabeli világra gyakorolt hatásuk feltárása térképek és egyszerű ábrák segítségével.A politikai eszmék legjellemzőbb gondolatait megjelenítő néhány egyszerű és rövid forrás értelmezése és azonosítása.A 19. századi politikai eszmék céljainak és
Politikai eszmék: liberalizmus, konzervativizmus, szocializmus	<ul style="list-style-type: none">A liberalizmus.A konzervativizmus.A szocializmus és kommunizmus eszméje.A keresztényszocializmus.		

		<p>Németország létrejötte.</p> <p><i>Topográfia:</i> Németország, Franciaország, Olaszország,</p>	<p>jellemzőinek rendszerezése</p> <p>.</p>
--	--	---	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Németország területi egyesítés előtt és utáni térképének összehasonlítása, értékelése.
- Magyarázatok keresése és azok megvitatása egyes államok létrejöttének és megerősödésének okaira (pl. Amerikai Egyesült Államok).
- Ismerkedés nemzeti jelképekkel (zászlók, himnuszok).
- Összehasonlító táblázat készítése a korszak politikai eszméiről.

TÉMAKÖR: A dualizmus kora: felzárkózás Európához

ÓRASZÁM: 7 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A modernizáló Magyarorszá	<ul style="list-style-type: none">Magyar feltalálók és találmányok, az ipar fejlődése.Vasútépítés, folyószabályozás.Egy világváros kiépülése - az urbanizáció Budapest példáján.	<p><i>Fogalmak:</i> kiegyezés, közös ügyek, dualizmus, piac, vám, MÁV, vallási egyenjogúság, állami anyakönyvezés és, polgári házasságkötés és, urbanizáció, emancipáció, migráció, arisztokrácia, középrétegek, dzsentri, nagypolgárság, kispolgárság, Millennium.</p> <p><i>Személyek:</i> Andrássy Gyula, Eötvös József, Tisza Kálmán, Ganz Ábrahám, Mechwart András, Baross Gábor, Podmaniczky Frigyes.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1867:</p>	<ul style="list-style-type: none">A millenniumi Budapest bemutatása.A dualizmus kori vidék és város lakóinak és életmódjának bemutatása.A 20. század eleji és korunk életmódja közötti különbségek azonosítása.A korszak gazdasági, technikai és kulturális fejlődésének bemutatása.A korszak ipari fejlődésének nyomon követése diagramok, táblázatok segítségével.
A millenniumi Magyarorszá	<ul style="list-style-type: none">A soknemzetiségű ország.A zsidó emancipáció, a hazai zsidóság szerepe a magyarországi modernizációban.A cigányság helyzete, hagyományos mesterségek.A millenniumi ünnepek.A legjelentősebb kulturális alkotások.		

		kiegyezés létrejötté, 1873: Budapest megalakulása, 1875: Tisza Kálmán miniszterelnök lesz,	
--	--	--	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Képes beszámoló (prezentáció) készítése a korszak valamely jeles magyar tudósáról, feltalálójáról.
- Képek gyűjtése a dualizmus kori társadalmi csoportok és nemzetiségek életéről.
- Képgyűjtemény (tabló) összeállítása a millenniumi Budapestről internetes források alapján.

TÉMAKÖR: Az első világháború és következményei

ÓRASZÁM: 11 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztő feladatok
Az első világháború, Magyarországon a háborúban	<ul style="list-style-type: none">A halálos lövés: a világháború kirobbanása.A hadviselő felek: az antant és a központi hatalmak.Az állóháború.Magyarok a világháborúban.A hátszín megpróbáltatásai.Lenin és a bolsevik hatalomátvétel.	<i>Fogalmak:</i> kettős szövetség antant, központi hatalmak, hadüzenet, front, állóháború, világháború, villámháború, kétfrontos háború, hátszín, jegyrendszer, kapituláció, bolsevik, szovjet, polgárháború, őszirozsás forradalom, tanácsköztársaság, Vix-jegyzék, diktatúra, vörösteror, fehérterror, különítményes megtorlások, Négy Nagy, Népszövetség, jóvátétel, békediktátum, kisantant.	<ul style="list-style-type: none">A fontosabb hadviselő országok csoportosítása a szövetségi rendszerek szerint.Az első világháborús hadviselés összehasonlítása a korábbi háborúkéval.A háborús körülményeket bemutató különböző típusú források gyűjtése, feldolgozása.Európa háború előtti és utáni térképének összehasonlítása, a változások értelmezése.A történelmi Magyarország szétesésének bemutatása térképen az elcsatolt területek történelmi megnevezésével.Vélemény megfogalmazása a történelmi Magyarország felbomlásának okairól.A trianoni békediktátum
Magyarország 1918-1919-ben	<ul style="list-style-type: none">A forradalmi kísérlet – elhibázott kül- és katonapolitika.Magyarország megszállásának folyamata.A tanácsköztársaság hatalomra kerülése és bukása.Az ellenforradalom.	Vörösteror, fehérterror, különítményes megtorlások, Négy Nagy, Népszövetség, jóvátétel, békediktátum, kisantant.	
A trianoni békediktátum	<ul style="list-style-type: none">A Párizs környéki békék alapelvei, a vesztesek büntetése.A trianoni békediktátum – a megcsonkított	<i>Személyek:</i> Tisza István, Ferenc Ferdinánd, II. Miklós, II. Vilmos, Wilson,	

	<p>Magyarország.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Magyarország területi, népességi és gazdasági veszteségei. • A kisantant. 	<p>Vlagyimir Iljics Uljanov (Lenin), Károlyi Mihály, Horthy Miklós, Apponyi Albert, IV. Károly, Clemenceau, Lloyd George, Wilson.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1914. júl. 28.: az OMM hadüzenete Szerbiának, 1914-1918: az első világháború, 1917: bolsevik hatalomátvétel Oroszországban, 1918. október 30-31.: őszirózsás forradalom, 1919. március 21-augusztus 1.: Tanácsköztársaság fenállása, 1920. június 4.: a trianoni békediktátum aláírása.</p> <p><i>Topográfia:</i> Balkán, Franciaország, Anglia, Oroszország, Németország, Törökország, Románia, Bulgária, Ypern, Párizs, Pétervár, USA, Szarajevó, Szerbia, Doberdó, Piave, Isonzó, Ausztria, Versailles, Trianon, Kárpátalja, Felvidék,</p>	<p>területi és demográfiai következményeinek értékelése.</p>
--	---	--	--

		Burgenland, Erdély, Délvidék, Csehszlovákia, Szerb-Horvát-	
--	--	---	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Vita a háború okairól.
- Grafikonok, táblázatok elemzése a háború legfontosabb adatairól
- (pl. résztvevők száma, veszteségek, háborús kiadások, fegyverek száma stb.).
- Első világháborús emlékhelyek és emlékművek, sírhelyek feltérképezése és felkeresése a lakóhelyen és környékén.
- Első világháborús kiállítás megtekintése.
- Első világháborús katonadalok gyűjtése és eléneklése.
- Trianon a gyermek szemével - kortárs visszaemlékezések felkutatása és megbeszélése.
- Trianon a magyar irodalomban - versek gyűjtése.

TÉMAKÖR: Totális diktatúrák**ÓRASZÁM: 5 óra****LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK**

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A kommunista Szovjetunió	<ul style="list-style-type: none"> • Lenin és Sztálin diktatúrája. • A bolsevik/sztálini ideológiai fő vonásai. • Az államosítás. • A terror és a munkatáborok. 	<p><i>Fogalmak:</i> személyi kultusz, GULAG, kommunizmus, tervgazdálkodás, kulák, kolhoz, kollektivizálás, proletárdiktatúra totális állam, fasizmus,</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A kommunista Szovjetunió és a nemzetiszocialista Németország jellemzőinek azonosítása képi és szöveges forrásokban.
A nemzetiszocialista Németország	<ul style="list-style-type: none"> • A nemzetiszocializmus: fajelmélet és antiszemitizmus. • A náci hatalomátvétel, a hitleri diktatúra és terror. • A hitleri Németország terjeszkedése: Ausztria és Csehszlovákia. 	<p>nemzeti-szocializmus, nácizmus, Nemzetiszocialista Német Munkáspárt, kancellár, rohamosztagnokok, Führer, koncentrációs tábor, antiszemitizmus, fajelmélet.</p> <p><i>Személyek:</i> Sztálin, Lenin, Sztahanov, Hitler.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1922: a SZU megalakulása, 1933: náci hatalomátvétel Németországban, 1938:</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A totális diktatúrák összehasonlítása (pl. jelképek, ideológiák, hatalmi eszközök). • Érvelés a 20. század kirekesztő ideológiáival szemben.

		Anschluss, 1938: négyhatalmi Müncheni konferencia, 1939: Csehszlovákia német megszállása.	
--	--	---	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- GULÁG táborok és a náci koncentrációs táborok helyszíneinek térképen való azonosítása.
- Film vagy filmrészletek megtekintése a nemzetiszocialista és/vagy a kommunista diktatúráról.
- A náci és bolsevik ideológia főbb jellemzőinek azonosítása.

TÉMAKÖR: A Horthy-korszak

ÓRASZÁM: 9 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A politika irányai	<ul style="list-style-type: none">Horthy, a kormányzó.Antikommunizmus és revíziós törekvések.A politikai antiszemitizmus.Bethlen István miniszterelnökségeKülpolitikai kényszerpályák.Határon túli magyarság helyzete.	<p><i>Fogalmak:</i> fehérterror, ellenforradalom, kormányzó, revízió, antiszemitizmus, Nemzeti Hadsereg, konszolidáció, parlamentarizmus, numerus clausus, pengő, detronizáció, Egységes Párt, kultúrfölénye-elmélet, dzsentry, analfabetizmus.</p> <p><i>Személyek:</i> Horthy Miklós, Bethlen István, Teleki Pál, Gömbös Gyula, Klebelsberg Kuno, Szent-Györgyi Albert.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1920-1944: Horthy-korszak</p>	<ul style="list-style-type: none">A Horthy-korszak gazdasági, kulturális, politikai és társadalmi eredményeinek és problémáinak felidézése.Az antiszemitizmus megnyilvánulásainak azonosítása források alapján.Magyarország külpolitikai céljainak és lehetőségeinek bemutatása.A társadalmi változások bemutatása szöveges és képi források alapján.A korszak egy kiemelkedő személyiségének bemutatása.
Gazdasági, társadalmi és kulturális fejlődés	<ul style="list-style-type: none">Gazdasági eredmények.Az oktatás, a kultúra és a tudomány néhány kiemelkedő képviselője.Társadalmi rétegződés és érintkezési formák Magyarországon.Életmód, szabadidő, sport.		

		fenállása, 1920. március 1. -Horthy Miklós kormányzóvá választása, 1927-pengő bevezetése, 1938-I. bécsi döntés, 1938-I zsidó- törvény, 1939-	
--	--	--	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Vázlatkészítés idézetek és képi források felhasználásával a Horthy-korszak társadalmáról.
- Képes beszámoló (prezentáció) készítése a korszak jeles személyiségeinek egyikéről.
- Plakátok, korabeli történetek, versek, dalok gyűjtése a revíziós törekvésekről.
- Fotók, illusztrációk gyűjtése az ipar (közlekedés) modernizációjáról.
- Képek gyűjtése az oktatás, a tudomány, a sportélet új intézményeiről.

TÉMAKÖR: A második világháború

ÓRASZÁM: 10 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
Háború földön, tengeren és levegőben	<ul style="list-style-type: none">A hadviselő felek: a tengelyhatalmak és a szövetségesek.Sztálin-Hitler paktum, kezdeti német sikerek.A háború európai frontjai és a csendes-óceáni hadszíntér.Fordulatok a háborúban: Sztálingrád és Normandia, Berlin, az atombomba.Európa felosztása.	<p><i>Fogalmak:</i> tengelyhatalmak, szövetségesek, D-nap, offenzíva, konvoj, totális háború, hadigazdaság, holokauszt, gettó, deportálás, koncentrációs tábor, zsidótörvények, bécsi döntések, fegyveres semlegesség, hintapolitika, nyilasok.</p> <p><i>Személyek:</i> Franklin D. Roosevel, Winston Churchill, Harry Truman, Teleki Pál, Kállay Miklós, Szálasi Ferenc, Salkaházi Sára.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1939-1945: második világháború,</p>	<ul style="list-style-type: none">A nemzetiszocialista Németország és a kommunista Szovjetunió szerepének feltárása a háború kirobbantásában.A második világháború fordulópontjainak felidézése.A háború fegyvereinek és borzalmainak bemutatása különböző források alapján.Magyarország területi változásait és világháborús részvételét, valamint a második világháború főbb eseményeit bemutató térképek értelmezése.A magyar külpolitika háború előtti és alatti törekvéseinek és mozgásterének
Magyarország a világháború idején	<ul style="list-style-type: none">A revíziós eredmények.A Szovjetunió elleni háború – a 2. magyar hadsereg a Donnál.Német megszállás.A kiugrási kísérlet és a nyilas hatalomátvétel.A hadszíntérré vált Magyarország.		
A háború borzalmi	<ul style="list-style-type: none">A totális háború.A világháború fegyverei.A hátszág szenvedései.Az ellenállás formái.A bombázások és városi harcok –		

	Budapest példáján.	1939. szept. 1.: Németország megtámadja Lengyelországot, 1941. december 7.: Japán megtámadja az USA-t, 1942. június: Midway-szigetek – tengeri csata, 1943. január: Doni-katasztrófa, 1944. június 6.: D-nap, 1945. május 9.: az európai háború vége, 1945. szeptember 2.: a második világháború vége, 1939: második zsidótörvény, 1940: 2. bécsi döntés, 1941. június: Németország megtámadja Szovjetuniót, 1944. március 19.: Magyarország német megszállása, 1944. október 15.: kiugrási kísérlet, 1945. április: a háború vége Magyarországon.	bemutatása. • Ítélet megfogalmazása a második világháborús népiirtásokról és háborús bűnökről. • A magyar honvéd helytállásának felidézése források alapján. • Példák gyűjtése az ellenállás és embermentés formáira.
A holokauszt	<ul style="list-style-type: none"> • A náci koncentrációs és megsemmisítő táborok. • Az európai és magyarországi zsidótörvények. • Kísérlet az európai és a magyar zsidóság és cigányság elpusztítására. • Áldozatok és bűnösök, felelősség és embermentés: néhány kiemelkedő példa. 	<p>1939. szept. 1.: Németország megtámadja Lengyelországot, 1941. december 7.: Japán megtámadja az USA-t, 1942. június: Midway-szigetek – tengeri csata, 1943. január: Doni-katasztrófa, 1944. június 6.: D-nap, 1945. május 9.: az európai háború vége, 1945. szeptember 2.: a második világháború vége, 1939: második zsidótörvény, 1940: 2. bécsi döntés, 1941. június: Németország megtámadja Szovjetuniót, 1944. március 19.: Magyarország német megszállása, 1944. október 15.: kiugrási kísérlet, 1945. április: a háború vége Magyarországon.</p> <p><i>Topográfia:</i> Nagy-Britannia, Franciaország, Belgium, Hollandia, Sztálingrád, Normandia,</p>	

		Hirosima, Erdély, Don-kanyar, Auschwitz, Moszkva, Szovjetunió, Atlanti-óceán, Csendes-óceán,	
--	--	---	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Képek gyűjtése a német haderő és a szövetségesek magyarországi pusztításának eszközeiről és helyszíneiről.
- Ismeretek szerzése és megvitatása a holokauszt történetét feldolgozó gyűjtemények, online adatbázisok segítségével (pl. látogatás a Holokauszt Emlékközpontban).
- A holokausztról szóló visszaemlékezések, irodalmi és filmfeldolgozások egy-egy részletének megbeszélése.
- Példák gyűjtése az ellenállás és embermentés formáira.
- Egy magyarországi embermentő (pl. Boldog Salkaházi Sára) tevékenységének megismerése és értékelése.
- Második világháborús emlékhelyek, emlékművek és sírhelyek feltérképezése és felkeresése a lakóhelyen és környékén.
- Bemutató előadás készítése a II. magyar hadsereg katasztrófájáról.

TÉMAKÖR: A megosztott világ

ÓRASZÁM: 5 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A hidegháború	<ul style="list-style-type: none">A kétpólusú világ – a vasfüggöny leereszkedése.Németország kettéosztása.Fegyverkezési verseny a Szovjetunió és az USA között.Hidegháborús konfliktusok: Korea, Kuba.	<p><i>Fogalmak:</i> Vörös Hadsereg, szuperhatalom, Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ), hidegháború, kollektív bűnösség, kitelepítés vasfüggöny, berlini fal, Észak-atlanti Szerződés Szervezete (NATO), Varsói Szerződés, piacgazdaság, jóléti állam, feltartóztatás politikája Marshall-segély, jóléti társadalom.</p> <p><i>Személyek:</i> Nyikita Hruscsov, Robert F. Kennedy, Harry Truman, Winston Churchill, Joszif Sztálin, George Marshall, II. János Pál.</p>	<ul style="list-style-type: none">A második világháború után kialakult világrendet bemutató térkép áttekintése és értelmezése.A nyugati demokrácia és a szovjet diktatúra összehasonlítása.A nyugati világ és a keleti blokk életkörülményeinek összehasonlítása.A hidegháború korabeli és a mai világhatalmi viszonyok összehasonlítása.A hidegháborús korszak alapvető jellemzőinek, történelmi szereplőinek azonosítása képek, szöveges források alapján.Gyűjtött információk értelmezése a hidegháború korának néhány
A Nyugat	<ul style="list-style-type: none">A nyugati demokrácia és piacgazdaság.A jóléti társadalom.Az új tömegkultúra kialakulása.		

		<p><i>Kronológia:</i> 1946: a fultoni beszéd, 1947: Marshall-segély meghirdetése, 1947: a párizsi béke, a hidegháború kezdete, 1948: Izrael Állam megalapítása, 1949: a NATO, az NDK az NSZK és a KGST megalakulása, 1950-1953: a koreai háború, 1953: Sztálin halála,</p>	<p>világpolitikai válságáról (pl. Korea, Kuba, Berlin).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Információk szerzése, rendszerezése és értelmezése a két szuperhatalom fegyverkezési versenyéről diagramok, táblázatok, képek és térképek segítségével.
--	--	--	---

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- A jóléti állam jellemzőinek összegyűjtése és értékelése.
- Internetes és egyéb források alapján képes gyűjtemény összeállítása az új tömegkultúra jellemző tárgyairól, eseményeiről.
- Poszterek készítése a nyugati és keleti blokk országainak életmódjáról.
- Kiselőadás tartása egy hidegháborús konfliktusról.

TÉMAKÖR: Magyarország szovjetizálása

ÓRASZÁM: 10 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A kommunista diktatúra kiépítése Magyarországon	<ul style="list-style-type: none">Háborús pusztítás és szovjet megszállás, deportálások a szovjet munkatáborokbaBűnbakká tett németek és magyarok – kitelepítések, lakosságcsere.Az 1945-ös és 1947-es választások.Egypártrendszer, államosítás, diktatúra.	<p><i>Fogalmak:</i> malenkij robot, földreform, kollektív bűnösség, lakosságcsere, kitelepítés, délvidéki vérengzés, államosítás, tervgazdaság, Államvédelmi Hatóság (ÁVH), koncepció, per, kulák, személyi kultusz, kollektivizálás</p> <p><i>Személyek:</i> Kovács Béla, Rákosi Mátyás, Nagy Ferenc, Rajk László, Nagy Imre, Mindszenty József.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1945 szovjet megszállás, választás Magyarországon, 1946: forint bevezetése, 1946: második</p>	<ul style="list-style-type: none">Magyarország szovjet megszállása következményeinek felidézése.A tömeges deportálások jellemzőinek azonosítása visszaemlékezések és egyéb források alapján.A Rákosi-rendszer jellemzőinek, bűneinek azonosítása források, képek, filmrészletek alapján.A határon túli magyarok megpróbáltatásainak bemutatása különböző források alapján.
A Rákosi-diktatúra	<ul style="list-style-type: none">Az ÁVH működése.A személyi kultusz.Az egyházüldözés.A tervgazdaság működése.		
Deportálások „békeidőben”	<ul style="list-style-type: none">A deportálások és üldözések okai.A határon túli magyarok megpróbáltatásai: deportálások Csehszlovákiába; szovjet, román és jugoszláv munkatáborok.Magyarországi kitelepítések és		

	munkatáborok.	<p>köztársaság kikiáltása, 1947: párizsi béke, 1947: kékcédulás választások, 1948: a fordulat éve, 1949: új alkotmány kiadása, 1948-1956: a Rákosi- diktatúra</p>	
--	---------------	---	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Jelszavak, csasztuskák, viccek gyűjtése a Rákosi-diktatúra idejéből.
- Új iparvárosok azonosítása térképen.
- Egy játékfilm (pl. a Tanú) vagy filmrészlet megtekintése a korszakból vagy a korszakról.
- Saját vélemény megfogalmazása a Rákosi-diktatúráról.
- Kitelepítésekről, deportálásokról szóló visszaemlékezések részleteinek közös feldolgozása.

A továbbhaladás feltételei:

- be tudja mutatni a legfontosabb 19. századi eszmerendszereket, azonosítani tudja legfontosabb jellemzőiket,
- ismeri a dualizmus kori Magyarország legfontosabb társadalmi, gazdasági, etnikai jellemzőit, a millenniumi korszak legkiemelkedőbb alakjait, cselekedeteiket kulturális és természettudományi vonatkozásban,
- tisztában van a 20. század első felében ható fontosabb politikai eszmékkel és azok hatásaival, ismeri az emberiség ellen elkövetett bűntettek ideológiai előzményeit, következményeit,
- ismeri az első és a második világháború legfontosabb eseményeit, jellemzőit, kitörésük okait, valamint napjainkra is hatással bíró következményeit;
- fel tudja idézni a 20. század első felében a magyar történelem legfontosabb eseményeit, a magyar háborús szerepvállalásokat és ezek következményeit,
- képes felidézni a trianoni és párizsi békék tartalmát, ezek következményeit, utal a határon túli magyarság sorsának alakulására,
- tisztában van a II. világháború utáni világrend jellemzőivel, a hidegháborús korszak legfontosabb eseményeivel, történelmi személyiségeivel,
- be tudja mutatni Magyarország szovjet megszállásának következményeit, ismeri a Rákosi rendszer jellemzőit.

8. évfolyam

A 8. évfolyam témakörei a 20. század második felétől a jelenkorig ölelik fel a magyar és egyetemes történelem fontosabb folyamatait, jelenségeit, eseményeit, illetve az ehhez kapcsolódó tanulási eredményeket és fejlesztési feladatokat. A tananyag a magyar és európai identitásunk alapját képező civilizációkhoz, korszakokhoz, történelmi eseményekhez tartozó témakörök mellett az egyetemes történelem fő témáit is taglalja. A tananyag-feldolgozásban életmódtörténeti, politikai, társadalmi, gazdasági és kultúrtörténeti megközelítések egyaránt szerepet kapnak.

Az egyetemes és a magyar történeti témák külön témakörökbe szerveződnek. A magyar történelem eseményei és folyamatai az egyetemes történelem által felrajzolt háttér előtt, nemzetközi összefüggésekbe ágyazva jelennek meg.

A strukturáltabb szempontok és bővebb ismeretek mellett az egyes témák feldolgozási módja is változik. A szemléletes megjelenítés és a történetek tanítása mellett szerepet kapnak az önállóan végzett információszerző és –feldolgozó tevékenységek, a forrásokkal végzett különböző műveletek és a problémaközpontú tárgyalási mód.

A tantárgy heti óraszám: 2

A tantárgy éves óraszám: 68

A témakörök áttekintő táblázata:

TÉMAKÖR NEVE	ÓRASZÁM
A forradalomtól az ezredfordulóig	20
Együttélés a Kárpát-medencében	8
Népesedés és társadalom	5
A demokratikus állam	7
Régiók története	14
Mérlegen a magyar történelem	8
Év végi ismétlés	6
Összesen:	68

TÉMAKÖR: A forradalomtól az ezredfordulóig

ÓRASZÁM: 20 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztő feladatok
Az 1956-os forradalom és szabadságharc	<ul style="list-style-type: none">Október 23., a forradalom kirobbanása.A pesti srácok és szabadsághősök.A forradalom lakóhelyünkön és környékén.Szovjet tankokkal a népakarat ellen.A forradalom jelképei.A magyar forradalom a világtörténelem színpadán.	<p><i>Fogalmak:</i> Molotov-koktél, sortüzek, munkásőrség, Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP), Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ), úttörő, termelőszövetkezet, háztáji, maszek, gulyás-kommunizmus, rendszerváltoztatás, privatizáció, jogállam, többpártrendszer.</p> <p><i>Személyek:</i> Nagy Imre, Kádár János, Gorbacsov, Reagan, II. János Pál, Antall József, Göncz Árpád, Horn Gyula, Orbán Viktor.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1956. október 23.: a forradalom kitörése, 1956.</p>	<ul style="list-style-type: none">Beszámoló készítése az 1956-os forradalom és szabadságharc hőseiről.Az 1956-os forradalom és szabadságharc utáni megtorlások kegyetlenségének bemutatása példákön keresztül.Érvek gyűjtése a Kádár-rendszer diktatórikus jellegének alátámasztására.A Kádár-rendszeréről szóló különböző jellegű források elemzése, értelmezése.A Kádár-rendszer és napjaink életkörülményeinek összehasonlítása.A rendszerváltoztatás jelentőségének, következményeinek bemutatása.
A kádári diktatúra	<ul style="list-style-type: none">A kádári megtorlás.A pártállam működése: az elnyomás változó formái.Ellenőrzött társadalom, tömegszervezetek.		
Élet a Kádár-rendszerben	<ul style="list-style-type: none">A paraszti gazdaságok felszámolása, téészesítés.A szocialista modernizáció – „a legvidámabb barakk”.A hiánygazdaság.A második gazdaság kiépülése.Életszínvonal-		

	politika és eladósodás.		
A kétpólusú világ megszűnése és a rendszerváltoztatás Magyarországon	<ul style="list-style-type: none"> • A Szovjetunió és a szocialista rendszer országainak válsága. • Az ellenzék megszerveződése Magyarországon. • A tárgyalásos rendszerváltoztatás. • A kétpólusú világ megszűnése. • Az első szabad országgyűlési és önkormányzati választás. • Antall József kormánya. 	november 4.: a szovjet támadás, 1956-1989: a Kádár-rendszer, 1989-1990: a rendszerváltoztatás, 1990: az első szabad választások, 1991: a Szovjetunió felbomlása, 1999: Magyarország belép a NATO-ba.	<ul style="list-style-type: none"> • A magyar történelem legfontosabb politikai eseményeinek időrendbe állítása a rendszerváltoztatástól napjainkig.
Magyarországon a rendszerváltoztatás után	<ul style="list-style-type: none"> • A demokrácia és a piacgazdaság kiépítése. • A többpártrendszer működése. • Gazdasági válság és felzárkózás - veszteségek és nyertesek. • A társadalom átalakulása. • Magyarország NATO-tagsága. 	Topográfia:	

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Térképvázlat készítése az 1956-os események budapesti helyszíneiről.
- Interjú készítése egy 1956-os visszaemlékezővel.
- 1956-os emlékhelyek és emlékművek, sírok feltérképezése a lakóhelyen és környékén.
- Az 1956-os forradalom és a Kádár-rendszer korszakával kapcsolatos játékfilm/ filmrészlet megtekintése és értelmezése.
- Gazdasági és társadalmi diagramok, grafikonok elemzése a szocializmus válságának időszakából.
- Retró-kiállítás rendezése.
- Családi emlékek bemutatása, visszaemlékezések gyűjtése, interjú készítése tanári útmutatás alapján a Kádár-rendszerrel és a rendszerváltoztatás időszakából.

TÉMAKÖR: Együttélés a Kárpát-medencében

ÓRASZÁM: 8 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A határon túli magyarok	<ul style="list-style-type: none">Határon túli magyarlakta területek.Fordulópontok a határon túli magyarok történetében: a történelmi Magyarország felosztása, a revízió, magyarellenes megtorlások, rendszerváltoztatás.A kisebbségi lét nehézségei egykor és ma: adminisztratív intézkedések és mindennapok.Kivándorlás és asszimiláció.	<p><i>Fogalmak:</i> nemzetiség, kitelepítés, asszimiláció.</p> <p><i>Személyek:</i> Esterházy János, Márton Áron.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1944–1945 magyarellenes atrocitások.</p> <p><i>Topográfia:</i> Szlovákia, Ukrajna.</p>	<ul style="list-style-type: none">A határon túli magyarság története főbb fordulópontjainak áttekintése 1920-tól napjainkig.Példák gyűjtése a határon túli magyarság életéből a hűségre és helytállásra.A határon túli magyar kisebbségi lét nehézségeinek bemutatása.A Kárpát-medence 1910-es és 1990 utáni etnikai térképének összehasonlítása a magyarság és a nemzetiségek elhelyezkedése szempontjából.Példák gyűjtése a nemzeti összetartozás megnyilvánulásairól az anyaországi és a határon túli magyarság kapcsolatában.Példák gyűjtése a Kárpát-medence népeinek együttműködésére és konfliktusaira a történelem során.A magyarországi nemzetiségek 19-
A magyarországi nemzetiségek a 19. századtól napjainkig	<ul style="list-style-type: none">Magyarország nemzetiségi arányainak változása.Az asszimiláció folyamata.Fordulópontok a nemzetiségek történetében: 1848–49-es szabadságharc, a történelmi Magyarország felosztása, a		

	<p>magyarországi németek kitelepítése.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A hazai cigány/roma népesség története. • A nemzetiségi jogok a mai Magyarországon 		<p>20. századi története főbb jellemzőinek, fordulópontjainak felidézése.</p>
--	--	--	---

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Kiselőadás készítése egy példamutató életút (pl. Esterházy János, Márton Áron) fordulópontjairól.
- Beszámoló készítése az erdélyi falurombolási tervről (pl. Bözödújfalú).
- Határon túli területek meglátogatása tanulmányi kirándulás kereteiben (pl. Határtalanul program).
- Az erdélyi, kárpátaljai, felvidéki és délvidéki magyarok életviszonyainak összehasonlítása egymással és a hazai viszonyokkal.
- Tabló vagy prezentáció készítése a hazai cigányság korabeli életmódjáról.

TÉMAKÖR: Népesedés és társadalom

ÓRASZÁM: 5 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztő feladatok
A hagyományos/ agrártársadalmak	<ul style="list-style-type: none">• Letelepedés és élelemtermelés: növénytermesztés és állattenyésztés.• Önellátás, árutertermelés, kereskedelem.• A népességnövekedés korlátai.• A hagyományos társadalom (hierarchia és család).	<p><i>Fogalmak:</i> házasítás, nagy pestisjárvány, népesség-robbanás, migráció.</p> <p><i>Személyek:</i> Semmelweis Ignác.</p>	<ul style="list-style-type: none">• A népesedés nagy korszakainak és azok jellemzőinek felidézése.• Információk gyűjtése az élelemtermelés fejlődéséről (például régészeti leletek alapján).• A népességváltozás okainak és következményeinek bemutatása.• Hasonlóságok és különbségek megállapítása az egyes népesedési korszakok és folyamatok között.• Vita a modern kori demográfiai folyamatokról és azok várható hatásairól.
	A modern/ipari társadalmak	<ul style="list-style-type: none">• Az ipari forradalmak hatásai: népességrobbanás és városiasodás.• Népségnövekedés a fejlődő és népességfogyás a fejlett világban.• A migráció.• A modern/ipari társadalom (egyenjogúság és individualizmus).-• A női szerepek változásának áttekintése a történelem során.	

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- A népesedéstörténet statisztikai adatainak értelmezése, csoportosítása és felhasználása állítások alátámasztására vagy cáfolására.
- Fiktív napló készítése különböző korban és társadalmi helyzetben élő nők életéről, mindennapjairól.

- Beszélgetés a népességnövekedés és csökkenés okairól és hatásairól.
- A migráció okainak és hatásainak megvitatása.

TÉMAKÖR: A demokratikus állam

ÓRASZÁM: 7 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A modern demokrácia gyökerei	<ul style="list-style-type: none"> • Az athéni demokrácia működése. • A parlamentáris rendszer működése Nagy-Britanniában. • Az elnöki rendszer működése az Amerikai Egyesült Államokban. 	<p><i>Fogalmak:</i> népgyűlés, hatalmi ágak, alkotmány, elnök, általános választójog.</p> <p><i>Személyek:</i> Periklész, George Washington.</p> <p><i>Kronológia:</i> Kr. e. 5. század: az athéni demokrácia fénykora, 1776: az amerikai Függetlenségi nyilatkozat, 2012: Magyarország Alaptörvénye.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A demokrácia kialakulása, állomásainak felidézése és működésének jellemzése a különböző történelmi korszakokban. • Csoportos szerepjáték demokratikus döntéshozatalról (pl. az athéni demokráciában). • Demokratikus döntéshozatal ábrázolása egy folyamatábrán. • A brit parlamentáris és az amerikai elnöki rendszer összehasonlítása. • Áttekintő ábra értelmezése a magyarországi államszervezetről és a választási rendszerről.
A modern magyar állam	<ul style="list-style-type: none"> • Az Alaptörvény. • Az Országgyűlés, a kormány és az igazságszolgáltatás. • Az országgyűlési és önkormányzati választási rendszer. 		

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Csoportos szerepjáték demokratikus döntéshozatalról (pl. az athéni demokráciában).
- Demokratikus döntéshozatal ábrázolása egy folyamatábrán.

TÉMAKÖR: Régiók története

ÓRASZÁM: 14 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
Magyarország és az Európa Unió	<ul style="list-style-type: none">Az Európai Unió születése és bővülése.Az európai integráció céljai, eredményei és gondjai.Magyarország európai uniós tagsága.	<i>Fogalmak:</i> integráció, euró, Európai Unió, visegrádi együttműködés, polgárháború, szükségállapot,	<ul style="list-style-type: none">Az Európai Unió céljainak felidézése.Az európai integráció eredményeinek és problémáinak áttekintése.
Közép-Európa	<ul style="list-style-type: none">A régió sajátosságai (jellemzően kontinentális helyzet, birodalmi függés és nemzeti sokszínűség).A második világháború hadszíntere.A szovjet megszállás.A visegrádi együttműködés.	globalizáció, terrorizmus, nagy fal, hinduizmus, buddhizmus, kasztrendszer, iszlám, iszlamizmus, Korán.	<ul style="list-style-type: none">A közép-európai régió középkori, újkori és mai térképeinek összehasonlítása.
Az Amerikai Egyesült Államok	<ul style="list-style-type: none">Az Amerikai Egyesült Államok létrejötte.Az amerikai polgárháború okai és eredményei.Az Amerikai Egyesült Államok világhatalommá válása.	<i>Személyek:</i> Lincoln, Gandhi, Mao Ce-tung. <i>Kronológia:</i> 1957: a római szerződés, 1992: a maastrichti szerződés, 2004: Magyarország belép az Európai Unióba.	<ul style="list-style-type: none">A közép-európai népek helyzetének összehasonlítása a középkortól napjainkig.Az Amerikai Egyesült Államok szuperhatalmi helyzetének elemzése és értékelése katonai, politikai, gazdasági és kulturális téren.
India	<ul style="list-style-type: none">Az indiai civilizáció vallási és kulturális alapjai.A brit gyarmati uralom.Gandhi és a függetlenségi mozgalom.A jelenkori India ellentmondásai.	<i>Topográfia:</i> Brüsszel, Lengyelország, Csehország,	<ul style="list-style-type: none">Kína világgazdasági és világpolitikai szerepének

Kína	<ul style="list-style-type: none"> • A kínai civilizáció vallási és kulturális alapjai. • Kína félgymarmati sorban. • A japán megszállás. • Mao Ce-tung és a kommunista diktatúra. • A gazdasági óriás. 		
A Közel-Kelet	<ul style="list-style-type: none"> • Az Oszmán Birodalom felbomlása. • Izrael állam létrejötte. • Az olaj szerepe a régió történetében. • Az iszlám és az iszlamizmus. • Etnikai, vallási és gazdasági törésvonalak. 	Közel-Kelet, Izrael.	<ul style="list-style-type: none"> • megvitatása. A közel-keleti konfliktusról megfogalmazott álláspontok és érvek azonosítása, beszélgetés a békés megoldási módokról.

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Információk gyűjtése a visegrádi együttműködés előzményeiről és jelenlegi tartalmáról.
- Különböző források gyűjtése az indiai és kínai civilizáció történetéből, ezek alapján ismertető, prezentációk készítése.
- Az Oszmán Birodalom, valamint a Közel-Kelet területi változásainak nyomon követése történelmi térképeken.
- Beszámoló, prezentációk készítése az arab-izraeli konfliktusról
- (pl. az izraeli határ változásai, az olajválság).

TÉMAKÖR: Mérlegen a magyar történelem

ÓRASZÁM: 8 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
Lábnymaink a nagyvilágban	<ul style="list-style-type: none">• Világjáró magyarok (utazók, felfedezők).• Tudósok és feltalálók (pl. informatika, autóipar, úrkutatás).• Világraszóló sportsikerek – magyarok az olimpiákon.• Magyar művészek a világban.	<i>Javasolt személyek (altémánként 1-2):</i> Julianus barát, Kőrösi Csoma Sándor, Magyar László; Neumann János, Csonka János, Galamb József, Kármán Tódor; Papp László, Puskás Ferenc, Egerszegi Krisztina, Balczó András; Liszt Ferenc, Munkácsy Mihály, Kodály Zoltán, Bartók Béla, Korda Sándor.	<ul style="list-style-type: none">• Valamely területen kiemelkedő eredményt elérő magyarok tevékenységének felidézése, bemutatása.• A Magyar Királyság középkori sikeressége okainak felidézése.• Érvek gyűjtése a Habsburg Birodalomhoz tartozásunk előnyei és hátrányai mellett a 18. században és a 19. század első felében.• Levert szabadságharcaink értékelése az utóbb elért eredmények alapján.
A magyar megmaradás kérdései	<ul style="list-style-type: none">• Magyarország, mint szuverén európai hatalom a középkorban.• A török kor: a középkori örökség pusztulása és az etnikai arányok romlása.• Az Osztrák-Magyar Monarchia, a Közép-Európát sikeresen egyesítő birodalom.• Trianon máig tartó hatásai: a kisállami lét kényszerpályái a nagyhatalmak árnyékában.• Új típusú kapcsolatépítés a rendszerváltoztatás után a kisebbségbe került magyarsággal.• A magyar		

	megmaradás titkai: szabadságharcok, békés építkezés.		
--	--	--	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Kiselőadások, prezentációk, bemutatók készítése magyar tudósokról, feltalálókról, találmányokról, olimpikekről, művészekről.
- Referátum készítése egy magyar Nobel-díjas tudósról (pl. Szent-Györgyi Albert, Gábor Dénes stb.).
- Beszélgetés, interjú egy meghívott magyar olimpikevel
- Példák gyűjtése kisebbségben élő magyarság megmaradásáért folytatott küzdelem formáira és képviselőire.

A továbbhaladás feltételei:

- be tudja mutatni az 1956-os eseményeket, azok nemzetközi összefüggéseit,
- ismeri a Kádár-korszak politikai, gazdasági jellemzőit, be tudja mutatni mindennapjait,
- tisztában van a rendszerváltoztatás folyamatával, többpártrendszer működésével,
- ismeri a határon túli magyarok helyzetét, a magyarországi nemzetiségeket, jogaikat,
- képes felidézni a hagyományos agrártársadalmak és az ipari társadalmak kialakulását, hierarchiáját,
- be tudja mutatni a demokrácia kialakulását, a magyar demokratikus állam működését,
- tisztában van az Európai Unió kialakulásával, Magyarország uniós tagságával, a közép-európai államok együttműködésével,
- képes felidézni az Amerikai Egyesült Államok, India, Kína és a Közel-Kelet civilizációs örökségét,
- be tudja mutatni a legkiemelkedőbb magyar tudósokat, művészeket, sportolókat,
- ismert Magyarország helyzetét a világban.

9-12. évfolyam

A középiskolai történelemtanítás és -tanulás célja, hogy a tanulóban a történettudomány, valamint a hagyomány által legfontosabbnak elismert történelmi tények és folyamatok, szereplők és események ismeretének segítségével alakuljon ki önálló világkép és magyar identitástudat. Szerezzen mélyebb ismereteket a magyar és az egyetemes történelem legfontosabb jelenségeiről és fordulópontjairól, tudjon azonosulni a keresztény alapú magyar és európai kultúra értékeivel, legyen képes társadalmi és kulturális téren hatékony, árnyalt kommunikációra. A történelemtanulás során végzett változatos tevékenységek révén alakuljon ki a tanulóban a múlttól, illetve a társadalmi kérdésekről való árnyalt gondolkodás.

A középiskolai történelemtanítás az általános iskolában elsajátított ismeretekre és kompetenciákra épül. Míg az általános iskolában a történetek elbeszélése, a régebbi korok és történelmi szereplők szemléletes bemutatása az elsődleges, a középiskolai történelemtanításban mindez kiegészül a források feldolgozásával, történelmi helyzetek és folyamatok több szempontú elemzésével, a problémák azonosításával és megtárgyalásával. Az önálló információgyűjtés és -feldolgozás, a történelmi jelenségek értelmezése, elemzése, a különböző érvek mérlegelése, valamint a következtetések levonása együttesen segíti a történelmi szemléletmód kialakulását. A tantárgy tanulásának élményszerűségét már nemcsak a történetek izgalma vagy az érdekes feladatok nyújtják, hanem azok az elemzések, viták, felismerések is, amelyek az egyes témák, problémák feldolgozása során felmerülnek.

A tantárgy tantervének középpontjában a magyarság, a magyar nemzet és Magyarország története áll. A témakörök mintegy kétharmada a magyar történelemhez kapcsolódik. Ez az egyes témák részletezettségén túl abban is megmutatkozik, hogy az általános iskolai kerettantervhez hasonlóan több általános európai jelenség bemutatásánál magyar és külföldi példák egyaránt előkerülnek. Ugyanakkor az általános iskolainál nagyobb tér jut Magyarországra, illetve a magyar nemzet történetét befolyásoló európai és globális folyamatok és jelenségek bemutatására. Ezek eredményeként a tanuló a magyar történelmi jelenségeket konkrét egyetemes történelmi helyzetekhez viszonyítva tanulmányozhatja. Ez hozzásegíti őt, hogy megértse és méltányolja a magyarság, a magyar nemzet, illetve Magyarország sajátos helyzetéből adódó jelenségeket, folyamatokat és törekvéseket, így alakulhat ki benne a tényeken alapuló reális és pozitív nemzettudat. Alapvető cél annak érzékeltetése, hogy a magyar nemzet történelmére számos nemzetiség és közösség (pl. német, zsidó) együttélése is hatást gyakorolt. Fontos cél a magyarországi kisebbségek és nemzetiségek történetének bemutatása, valamint kiemelt cél a határainkon túl kisebbségbe szorult magyarok történelmének átfogó megismertetése.

A középiskolai történelemtanulás motiválja a tanulót arra, hogy felnőttként, a középiskola befejezése után is érdeklődjék a történelem, illetve közéleti kérdések iránt. Hozzájárul továbbá ahhoz, hogy az iskolából kikerülve hazáját szerető, a történelmi hagyományokat örökítő, demokratikus gondolkodású, kisebb-nagyobb közösségeiért felelősséget vállaló polgárrá; a társadalom tevékeny és önálló tagjává váljék.

A 9–12. évfolyamok tanterve spirális módon épül az 5–8. évfolyamokéra, és nem ismétli automatikusan azokat. Természetesen a magyar és az egyetemes történelemnek meghatározó folyamatai, jelenségei vagy eseményei az általános iskola után a középiskolában is előkerülnek, mivel a hozzájuk kapcsolódó mélyebb ismeretek, illetve a témák forrás- és problémaközpontú tárgyalásmódja a középiskolai korosztály számára válik részletesebben hozzáférhetővé.

A kerettanterv évenként 6–9 *témakör* feldolgozását írja elő; az egyes témakörök 2–6 témát foglalnak magukba. A kerettanterv pontos témaleírásai tartalmazzák azokat az ismereteket, amelyeknek a tanítása minden iskolában kötelező, ugyanakkor lehetőséget adnak esetleges új témák és tartalmak bevezetésére a helyi tantervben.

Egy-egy téma feldolgozásához minimálisan 2–6 tanóra szükséges. Miközben az éves időkeret a korábbi tantervekhez képest nem változott, a minimálisan kötelező témák, fogalmak és egyéb lexikai egységek száma a korábbiakhoz képest csökkent. Mindez időt és alkalmat ad a tevékenység alapú tanulásra, az ismeretek alkalmazására, a kompetenciák fejlesztésére, a kooperatív tanulási technikák alkalmazására, továbbá a helyi tantervben megfogalmazott helytörténeti vagy egyéb témák tantervbe való beépítésére. Így marad idő speciális foglalkozások (pl. múzeumi, könyvtári órák, közös filmnézés) szervezésére, illetve tantárgyközi projektek megvalósítására is.

Az egyes témakörökhöz kapcsolódó *Fogalmak és adatok/Lexikák* címszó alatt a kötelezően elsajátítandó fogalmakat, személyeket, kronológiai és topográfiai adatokat soroljuk fel. Az egyértelműség kedvéért valamennyi olyan általános iskolában szereplő fogalmi elemet feltüntettünk itt is, ami az adott középiskolai témakörhöz kapcsolható, értelmezése tovább mélyíthető. Ezeket aláhúzással jelöltük. Az idegen személynevek a tantervben teljes névvel szerepelnek, de a diákoktól csak a vezetéknevek ismerete és pontos helyesírása várható el.

A fejlesztési területekhez kapcsolódó általános követelmények

TÖRTÉNELMI ISMERETEK

ISMERETSZERZÉS ÉS FORRÁSHASZNÁLAT

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- önállóan tud használni általános és történelmi, nyomtatott és digitális információforrásokat (tankönyv, kézikönyvek, szakkönyvek, lexikonok, képzőművészeti alkotások, könyvtár és egyéb adatbázisok, filmek, keresők);
- önállóan információkat tud gyűjteni, áttekinteni, rendszerezni és értelmezni különböző médiumokból és írásos vagy képi forrásokból, statisztikákból, diagramokból, térképekről nyomtatott és digitális felületekről;
- tud forráskritikát végezni, és különbséget tenni a források között hitelesség, típus és szövegösszefüggés alapján;
- képes azonosítani a különböző források szerzőinek a szándékát, bizonyítékok alapján értékeli egy forrás hitelességét;
- képes a szándékainak megfelelő információkat kiválasztani különböző műfajú forrásokból;
- összehasonlítja a forrásokban talált információkat saját ismereteivel, illetve más források információival és megmagyarázza az eltérések okait;
- képes kiválasztani a megfelelő forrást valamely történelmi állítás, vélemény alátámasztására vagy cáfolására.

TÁJÉKOZÓDÁS IDŐBEN ÉS TÉRBEN

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- ismeri a magyar és az európai történelem tanult történelmi korszakait, időszakait, és képes azokat időben és térben elhelyezni;
- az egyes események, folyamatok idejét konkrét történelmi korhoz, időszakhoz kapcsolja vagy viszonyítja, ismeri néhány kiemelten fontos esemény, jelenség időpontját, kronológiát használ és készít;
- össze tudja hasonlítani megadott szempontok alapján az egyes történelmi korszakok, időszakok jellegzetességeit az egyetemes és a magyar történelem egymáshoz kapcsolódó eseményeit;
- képes azonosítani a tanult egyetemes és magyar történelmi személyiségek közül a kortársakat;

- felismeri, hogy a magyar történelem az európai történelem része, és példákat tud hozni a magyar és európai történelem kölcsönhatásaira;
- egyszerű történelmi térképvázlatot alkot hagyományos és digitális eljárással.
- a földrajzi környezet és a történelmi folyamatok összefüggéseit példákkal képes alátámasztani;
- képes különböző időszakok történelmi térképeinek összehasonlítására, a történelmi tér változásainak és a történelmi mozgások követésére megadott szempontok alapján a változások hátterének feltárásával.

SZAKTÁRGYI KOMMUNIKÁCIÓ

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- képes a történelmi jelenségeket általános és konkrét történelmi fogalmak, tartalmi és értelmező kulcsfogalmak felhasználásával értelmezni és értékelni;
- fel tud ismerni fontosabb történelmi fogalmakat, meghatározás alapján;
- képes kiválasztani, rendezni és alkalmazni az azonos korhoz, témához kapcsolható fogalmakat;
- össze tudja foglalni rövid és egyszerű szaktudományos szöveg tartalmát;
- képes önállóan vázlatot készíteni és jegyzetelni;
- képes egy-egy korszakot átfogó módon bemutatni;
- történelmi témáról kiselőadást, digitális prezentációt alkot és mutat be;
- történelmi tárgyú folyamatábrákat, digitális táblázatokat, diagramokat készít, történelmi, gazdasági társadalmi és politikai modelleket vizuálisan is meg tud jeleníteni;
- megadott szempontok alapján történelmi tárgyú szerkesztett szöveget (esszét) tud alkotni, amelynek során tételmondatokat fogalmaz meg, szövegtömörítés és átfogalmazás segítségével, állításait több szempontból indokolja és következtetéseket von le;
- társaival képes megvitatni történelmi kérdéseket, amelynek során bizonyítékokon alapuló érvekkel megindokolja a véleményét, és választékosan reflektál mások véleményére, árnyalja saját álláspontját.

TÖRTÉNELMI GONDOLKODÁS

A történelem tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére:

- képes felismerni, megfogalmazni és összehasonlítani különböző társadalmi és történelmi problémákat, értékrendeket, jelenségeket, folyamatokat;
- a tanult ismereteket problémaközpontúan tudja rendezni,
- hipotéziseket alkot történelmi személyek, társadalmi csoportok és intézmények viselkedésének mozgatórugóiról;
- önálló kérdéseket fogalmaz meg történelmi folyamatok, jelenségek és események feltételeiről, okairól és következményeiről;
- önálló véleményt tud alkotni történelmi eseményekről, folyamatokról, jelenségekről és személyekről;
- képes különböző élethelyzetek, magatartásformák megfigyelése által következtetések levonására, erkölcsi kérdéseket is felvető történelmi helyzetek felismerésére és megítélésére;
- a változás és a fejlődés fogalma közötti különbséget ismerve képes felismerni és bemutatni azokat azonos korszakon belül, vagy azokon átívelően;
- képes összevetni, csoportosítani és súlyozni az egyes történelmi folyamatok, jelenségek, események okait, következményeit, és ítéletet alkotni azokról, valamint a benne résztvevők szándékairól;
- összehasonlítja különböző, egymáshoz hasonló történelmi helyzeteket, folyamatokat, jelenségeket;
- képes felismerni konkrét történelmi helyzetekben, jelenségekben és folyamatokban valamely általános szabályszerűség érvényesülését;
- összehasonlítja és kritikusan értékeli az egyes történelmi folyamatokkal, eseményekkel és személyekkel kapcsolatos eltérő álláspontokat;
- feltevéseket fogalmaz meg, azok mellett érveket gyűjt, illetve mérlegeli az ellenérveket;
- felismeri, hogy a jelen társadalmi, gazdasági, politikai és kulturális viszonyai a múltbeli események, tényezők következményeiként alakultak ki.

A tanuló a 9-12. évfolyamon a következő kulcsfogalmakat használja:

Értelmező kulcsfogalmak: történelmi idő, történelmi forrás és bizonyítékok; ok és következmény; változás és folyamatosság; történelmi jelentőség, történelmi nézőpont és interpretáció.

Tartalmi kulcsfogalmak:

- politikai: politika, állam, államszervezet, államforma, köztársaság, diktatúra, demokrácia, parlamentarizmus, monarchia, önkormányzat, közigazgatás, hatalmi ágak, jog, alkotmány/alaptörvény, törvény, rendelet, birodalom;

- társadalmi: társadalom, társadalmi csoport/réteg, népesedés/demográfia, migráció, nemzet, etnikum, identitás, életmód;
- gazdasági: gazdaság, pénz, piac, mezőgazdaság, ipar, kereskedelem, adó, önellátás, ártermelés;
- eszme- és vallástörténeti: kultúra, művészet, vallás, hit, egyház, civilizáció, eszme/ideológia, világkép.

9. évfolyam

A középiskola első évfolyamának témakörei az ókortól a 15. század közepéig ölelik fel az egyetemes történelem és a 13. század végéig a magyar történelem fontosabb folyamatait, jelenségeit, eseményeit, illetve az ehhez kapcsolódó tanulási eredményeket és fejlesztési feladatokat. A magyar és európai identitásunk alapját képező civilizációkhoz, korszakokhoz, történelmi eseményekhez tartozó témakörök az általános iskola után ismét előkerülnek, ám új megközelítéssel és bővülő tartalommal. Míg a témák többsége 5-6. évfolyamon a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően többnyire életmódtörténeti és portré témakörökbe rendeződtek, a középiskolában előtérbe kerül a politikai, társadalmi, gazdasági és kultúrtörténeti megközelítés, a hangsúly a korszakok gazdasági változásaira, társadalmi szerkezetére, politikai modelljeire és világképére helyeződik.

Az egyetemes és a magyar történelmi témák külön témakörökbe szerveződnek, mivel előbbiek jobbra tematikus, utóbbiak pedig tematikus és eseménytörténeti jellegűek. A magyar történelem eseményei és folyamatai az egyetemes történelem által felrajzolt háttér előtt, nemzetközi összefüggésekbe ágyazva jelennek meg.

A strukturáltabb szempontok és bővebb ismeretek mellett az egyes témák feldolgozási módja is változik. A szemléletes megjelenítés és a történetek tanítása mellett egyre nagyobb szerepet kapnak az önállóan végzett információszerző és -feldolgozó tevékenységek, a forrásokkal végzett különböző műveletek és a problémaközpontú tárgyalási mód.

A tantárgy heti óraszám: 2

A tantárgy éves óraszám: 68

A témakörök áttekintő táblázata

TÉMAKÖR NEVE	ÓRASZÁM
Civilizáció és államszervezet az ókorban	14
Vallások az ókorban	7
Hódító birodalmak	8
A középkori Európa	12
A magyar nép eredete és az Árpád-kor	17
Évente két mélységelvű téma	7
Év végi összefoglalás	3
Összes óraszám:	68

TÉMAKÖR: Civilizáció és államszervezet az ókorban

ÓRASZÁM: 14 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A Közel-Kelet civilizációi	<ul style="list-style-type: none">Az állam működése az Óbabiloni Birodalom példáján.Tudomány.A pénz megjelenése.	<i>Fogalmak:</i> öntözéses földművelés, fáraó, piramis, hieroglifa, ékírás, múmia, Akropolisz, filozófia, jósdá, olümpiai játékok, városállam/polisz, arisztokrácia, démosz, demokrácia, népgyűlés, sztratégosz, cserépszavazás, rabszolga, patrícius, plebejus, consul, senatus, dictator, néptribunus, triumvirátus, principátus, császár, amfiteátrum, gladiátor, provincia, légió, limes, polgárjog, romanizáció.	<ul style="list-style-type: none">Az állam szerepének bemutatása Hammurapi törvényeinek elemzésén keresztül.Az ókori civilizációk jelentőségének és kulturális hatásainak felismerése.
A görög civilizáció	<ul style="list-style-type: none">A görög anyagi kultúra öröksége.A filozófia és a történetírás.A görög embereszmény.A hellenisztikus kultúra elterjedése.	<i>Személyek:</i> Hammurapi, Szolón, Kleiszthenész, Periklész, Platón, Arisztotelész, Hérodotosz, Nagy Sándor, Julius Caesar, Augustus.	<ul style="list-style-type: none">Az ókori civilizációk azonosítása térképen.Az ókori civilizációk kulturális és vallási jellemzőinek bemutatása.
Az athéni demokrácia	<ul style="list-style-type: none">Arisztokratikus köztársaság és demokrácia.Kleiszthenész és Periklész.Az athéni államszervezet és működése.		<ul style="list-style-type: none">A különböző civilizációk közötti különbségek azonosítása.
A római civilizáció	<ul style="list-style-type: none">Római városépítészet, amfiteátrumok, fürdők, vízvezetékek és utak.A római jog néhány máig élő alapelve.A birodalom kiterjedése	<i>Kronológia:</i> Kr. e. 3000 körül – Kr. u. 476: az ókor időszaka, Kr. e. 776: az első feljegyzett olümpiai játékok, Kr. e. 753: Róma alapítása a	<ul style="list-style-type: none">Pannónia jelentősebb városainak azonosítása.A római jog alapelveinek felidézése és azonosítása.Az athéni demokrácia és a római köztársaság

	<p>és a provinciák (Pannónia).</p> <ul style="list-style-type: none"> • A latin nyelv és írás elterjedése. 	<p>hagyomány szerint, Kr. e. 510: a köztársaság kezdete Rómában, Kr. e. 508: Kleiszthenész reformjai, Kr. e. 5. sz. közepe: az athéni demokrácia fénykora, Kr.e. 60: az első triumvirátus, Kr. e. 44: Caesar halála, Kr. e. 43: a második triumvirátus, 9: Pannónia elfoglalása 70: Jeruzsálem lerombolása, 395: a Római Birodalom kettéosztása.</p> <p><i>Topográfia:</i> Mezopotámia, Babilon, Egyiptom, Nílus, Olümpia, Athén, Alexandria, Itália, Róma, Római Birodalom, Pannónia, Aquincum, Savaria, Jeruzsálem.</p>	<p>működésének bemutatása.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A Periklész-kori athéni demokrácia ellentmondásainak feltárása. • A demokrácia és a diktatúra összehasonlítása. • A demokrácia melletti érvek megfogalmazása. • Az athéni demokrácia összehasonlítása a modern demokráciával. • Caesar diktatúrája előzményeinek, okainak feltárása.
A római köztársaság	<ul style="list-style-type: none"> • A vérségi, a vagyoni és a területi elv. • A római köztársaság államszervezete és működése. • Köztársaságból egyeduralom: Caesar és Augustus. 		

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Képek gyűjtése a különböző civilizációk kultúrájának bemutatásához.
- Az ókori görög tudomány kulcsfogalmait bemutató idézetek, képi források gyűjtése.
- Információk gyűjtése egy pannóniai kulturális emlékről, régészeti feltárásról, épületről vagy építményről.
- Ókori témájú filmek / filmrészletek elemzése, értelmezése.
- Római kori emlékek felkeresése.

TÉMAKÖR: Vallások az ókorban

ÓRASZÁM: 7 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
Politeizmus és monoteizmus	<ul style="list-style-type: none">• A politeizmus az ókori Keleten.• Görög és római istenek.• A zsidó monoteizmus.	<i>Fogalmak:</i> politeizmus, monoteizmus, zsidó vallás, Ószövetség/ Héber Biblia, Tízparancsolat próféta, jeruzsálemi templom, diaszpóra,, Messiás, <i>Személyek:</i> Kheopsz, Zeusz, Pallasz Athéné, Ábrahám, Mózes, Jézus, Szent Péter és Szent Pál apostolok, Constantinus. <i>Kronológia:</i> a keresztény időszámítás kezdete (Kr. e. és Kr. u. határa), Kr. e. 776: az első ismert olimpia megrendezése, 313: milánói rendelet kiadása, 325: a niceai zsinat, 379: a	<ul style="list-style-type: none">• A zsidó és a keresztény vallások jellemzőinek összehasonlítása.• A vallások a mindennapi életre gyakorolt hatásainak megállapítása.• A zsidó-keresztény hagyományok európai kultúrára gyakorolt hatásának bemutatása.• Bibliai történetek, személyek felidézése.• A kereszténység terjedésének végigkövetése térképen.• Az Ószövetség történelmi szereplőinek, helyszíneinek azonosítása bibliai idézetek alapján.• Jézus életével és a kereszténység terjedésével kapcsolatos filmek/ filmrészletek, regények elemzése, értelmezése.• Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése bibliai témákról.
A kereszténység kezdete	<ul style="list-style-type: none">• Jézus tanításai.• A páli fordulat.• Keresztény-üldözések, a kereszténység elterjedése a Római Birodalomban.• A Szentháromság-tan.		

		kereszténység államvallássá tétele.	
		<i>Topográfia:</i> Jeruzsálem, Kánaán, Júdea, Izrael, Palesztina, Betlehem, Róma.	

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Képek, ábrázolások gyűjtése a különböző tanult vallások jellegzetes építményeiről.
- Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése antik mitológiai témákról.
- Áttekintő táblázat / tabló készítése a görög-római hitvilágról.
- Az Ószövetség történelmi szereplőinek, helyszíneinek azonosítása bibliai idézetek alapján.
- Jézus életével és a kereszténység terjedésével kapcsolatos filmek/ filmrészletek, regények elemzése, értelmezése.
- Képzőművészeti, irodalmi és zenei alkotások gyűjtése és elemzése bibliai témákról.

TÉMAKÖR: Hódító birodalmak

ÓRASZÁM: 8 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
Egy eurázsiai birodalom: a hunok	<ul style="list-style-type: none">A nomád életmód, harcmódor és államszervezés.A népvándorlás.A Hun Birodalom.Az ókor vége Nyugaton: a Római Birodalom összeomlása.Róma örökösei Európa térképén.	<p><i>Fogalmak:</i> népvándorlás, hunok, ortodox, iszlám, Korán, kalifa, grófság, örgrófság.</p> <p><i>Személyek:</i> Attila, Justinianus, Mohamed, Nagy Károly.</p> <p><i>Kronológia:</i> 375: népvándorlás kezdete, 451: a catalaunumi csata, 476: a Nyugat-római Birodalom bukása, 622: Mohamed Medinába költözése, 732: a poitiers-i csata, 800: Nagy Károly császárként koronázása.</p> <p><i>Topográfia:</i> Hun Birodalom, Sicambria, Konstantinápoly, Bizánci Birodalom, Mekka, Medina, Poitiers, Frank Birodalom.</p>	<ul style="list-style-type: none">A népvándorlás irányainak és résztvevőinek nyomon követése térkép segítségével a Kr. u. 4-8. sz. időszakában.A sztyeppei állam működésének, sajátosságainak bemutatása.A kora középkori Európa államalakulatainak azonosítása térképen.Az iszlám vallás és az arab terjeszkedés közötti összefüggések feltárása.
Az Arab Birodalom és az iszlám. Nagy Károly állama	<ul style="list-style-type: none">Mohamed tanításai és a Korán.Az iszlám kultúra jellegzetességei.Az Arab Birodalom és az arab hódítás.Az arab hódítás feltartóztatása Európában: Poitiers, Bizánc.A Frank Birodalom létrejötte és államszervezete.		

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- A monoteista vallások (zsidó, keresztény, iszlám) összehasonlítása különböző szempontok alapján.
- Kiselőadás, prezentáció készítése jellegzetes iszlám vallási épületekről, szokásokról.
- Kárpát-medencei régészeti kutatások bemutatása a Hun Birodalom emlékei kapcsán.

TÉMAKÖR: A középkori Európa

ÓRASZÁM: 12 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A parasztság világa	<ul style="list-style-type: none">A hierarchikus világkép.Az uradalom.A jobbágyok kötelességei és jogai.Az önellátástól az árutermelésig.Éhínségek, járványok, felkelések.	<i>Fogalmak:</i> uradalom, önellátó gazdálkodás, földesúr, majorság, jobbágy, robot, hospes, legelőváltó gazdálkodás, két- és háromnyomásos gazdálkodás, kiváltság, rend, pápa, érsek, cölibátus, szerzetes, bencés rend, ferences rend, eretnek, inkvizíció, kolostor, katolikus, szent, kódex, invesztitúra, simonia, egyetem, román stílus, gótikus stílus, reneszánsz, lovag, nemes, feudalizmus, hűbériség, király, rendi monarchia, keresztes hadjáratok, polgár, városi kiváltságok, céh.	<ul style="list-style-type: none">A középkor társadalmi, gazdasági, vallási és kulturális jellemzőinek bemutatása.A társadalmi csoportok közötti jogi különbségek azonosítása.Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása a középkor világáról.A középkor társadalmi berendezkedése és a rendi szemlélet értelmezése.A jobbágyság jogainak és kötelességeinek rendszerezése.Az egyház szerepének áttekintése a középkori Európában.A középkori kolostori élet bemutatása képi vagy szöveges források segítségével.A nyugati és keleti kereszténység összehasonlítása.A lovagi életmód jellemzőinek
Az egyházi rend	<ul style="list-style-type: none">Az egyházi hierarchia, az egyházi intézményrendszer.Az egyházszakadás és a 11. századi reform.A szerzetesség.Az eretnekség.Kultúra és oktatás, a középkori egyetemek.Rómán és gótikus építészet – európai és magyar példák.		
A nemesi rend	<ul style="list-style-type: none">Az uralkodói hatalom és korlátai (hűbériség, rendiség).Lovagi eszmény és lovagi	<i>Személyek:</i> Szent Benedek, I. Ottó, VII. Gergely, Assisi Szent Ferenc,	

	<p>kultúra.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A keresztes hadjáratok eszméje. 	<p>Aquinói Szent Tamás, Leonardo da Vinci, Gutenberg, Dózsa György.</p>	<p>azonosítása.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A városok életének bemutatása képek, ábrák és szöveges források alapján, kitérve a zsidóság városiasodásban játszott szerepére, valamint az antijudaista törekvésekre.
<p>A polgárok világa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A középkori város és lakói. • A város kiváltságai (magyar példák alapján). • A céhek. • A helyi és távolsági kereskedelem. • A reneszánsz építészet (európai és magyar példák). 	<p><i>Kronológia:</i> 476 – 1492: a középkor időszaka, 529: a bencés rend megalapítása, 756: az Egyházi Állam létrehozása, 962: a Német-római Császárság megalapítása, 1054: egyházszakadás, 1095: a keresztes hadjáratok meghirdetése, 1291: a keresztes hadjáratok lezárása, 1347: a nagy pestisjárvány.</p> <p><i>Topográfia:</i> Egyházi Állam, Német-római Császárság, Anglia, Franciaország, levantei kereskedelmi hálózat, Itália, Velence, Firenze, Hanza kereskedelmi hálózat, Szentföld.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A céhek működésének jellemzése források alapján.

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Képek gyűjtése és rendszerezése román, gótikus és reneszánsz stílusú épületekről.
- Képek gyűjtése az ortodox egyház jellegzetes épületeiről, szokásairól.
- Prezentáció, bemutató készítése valamely szerzetes, illetve lovagrendről (pl. pálos rend).

- A város jellegzetes helyszíneinek, intézményeinek azonosítása egy fiktív középkori várost bemutató ábrán.
- Kampányplakát készítése egy középkori témáról (pl. a keresztes háborúkban való részvétel hirdetése).
- II. András keresztes hadjáratának bemutatása.

TÉMAKÖR: A magyar nép eredete és az Árpád-kor

ÓRASZÁM: 17 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
Magyar őstörténet és honfoglalás	<ul style="list-style-type: none">Az eredet kérdései, a nyelvészet, a régészet, a néprajz és a genetika eredményei.A magyar törzsszövetség az Etelközben.A honfoglalás okai és menete.A kalandozások – a lovas-íjász harcmódor.	<i>Fogalmak:</i> finnugor, törzs, fejedelem, kabarok, vérszerződés, honfoglalás, kettős honfoglalás elmélete, avarok, rovásírás, kalandozások, székelyek, szeniorátus, primogenitúra, Szent Korona, Szent Korona-tan, vármegye, egyházmegye, érsekség, tized, nádor, ispán, várjobbágy, kancellária, szerviens, kettős kereszt, szászok, kunok, tatárok/mongolok, báró, nemes, familiaritás, nemesi vármegye.	<ul style="list-style-type: none">A magyarság eredetére vonatkozó elméletek közötti különbségek megállapítása.A mondák, a történeti hagyomány és a történettudomány eredményeinek különbségei.A kalandozó hadjáratok céljainak azonosítása.Géza fejedelem, I. (Szent) István és IV. Béla uralkodásának jellemzése és értékelése.A kereszténység felvétele és az államalapítás jelentőségének a felismerése.A korai magyar történelmet és az Árpád-kort megjelenítő legfontosabb kulturális alkotások azonosítása.
Az államalapítás	<ul style="list-style-type: none">Géza és I. (Szent) István államszervező tevékenysége.A földbirtokrendszer és a vármegye-szervezet.Az egyház-szervezés.		
A magyar állam megszilárdulása az Árpád-korban	<ul style="list-style-type: none">Szent László, az országépítő.Könyves Kálmán törvénykezési reformjai.A kül- és belpolitika új irányai: III. Béla uralkodása.II. András kora: az átalakuló társadalom.Újjáépítés a	<i>Személyek:</i> Álmos, Árpád, az Árpád-ház, Géza, I. (Szent) István, Koppány, Szent Gellért, Szent Imre, I. (Szent) László, Könyves Kálmán, III. Béla, II. András,	

	<p>tatárjárás után: IV. Béla.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az Árpádok európai kapcsolatai. 	<p>IV. Béla, Anonymus, Szent Margit.</p> <p><i>Kronológia:</i> 850 körül: a magyar sztyeppeállam megalapítása, 895: a honfoglalás, 907: a pozsonyi csata, 955: az augsburgi csata, 970: a kalandozások lezárása, 997/1000 – 1038 I.: (Szent) István uralkodása, 1077 – 1095: I. Szent László uralkodása, 1095 – 1116 Könyves Kálmán uralkodása III. Béla uralkodása 1172–96, 1222: az Aranybulla kiadása, 1241–1242: a tatárjárás.</p> <p><i>Topográfia:</i> Etelköz, Vereckei-hágó, Kárpát-medence, Pannonhalma, Esztergom, Székesfehérvár, Buda, Muhi, Erdély, Horvátország.</p>	
--	---	--	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Az őstörténet-kutatás legújabb eredményeinek bemutatása.
- Beszámoló készítése a magyar kalandozó hadjáratok irányairól, sikereiről.
- és kudarcairól, valamint a magyarok harcmódoráról IKT eszközök segítségével.
- A kalandozó hadjáratok jellegének megvitatása.

- A Szent Koronával kapcsolatos elméletek ütköztetése.
- Információgyűjtés Szent László kultuszáról a krónikák és néphagyományok tükrében.
- Tabló összeállítása az Árpád-kor legfontosabb kulturális emlékeiből.
- A 13. századi társadalmi rétegek azonosítása az Aranybulla szövegében.
- Az Árpádok európai dinasztikus kapcsolatainak ábrázolása térképen.
- A magyar igazságszolgáltatás gyakorlatának bemutatása Szent László és Könyves Kálmán törvényeinek elemzésével.
- A második tatárjárás bemutatása.

TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

- ismeri az ókori civilizációk legfontosabb jellemzőit, valamint az athéni demokrácia és a római állam működését, hatásukat az európai civilizációra;
- felidézi a monoteista vallások kialakulását, legfontosabb jellemzőiket, tanításaik főbb elemeit, és bemutatja terjedésüket;
- bemutatja a keresztény vallás civilizációformáló hatását, a középkori egyházat és kulturális hatásait; érvel a vallási türelem, illetve a vallásszabadság mellett;
- képes felidézni a középkor gazdasági és kulturális jellemzőit, világképét, meghatározó birodalmait, és bemutatni a rendi társadalmat;
- ismeri a magyar nép őstörténetére és a honfoglalásra vonatkozó tudományos elképzeléseket és tényeket, tisztában van legfőbb vitatott kérdéseivel, a különböző tudományterületek kutatásainak főbb eredményeivel;
- értékeli az államalapítás, valamint a kereszténység felvételének jelentőségét;
- felidézi az magyar állam történetének fordulópontjait, legfontosabb uralkodóink tetteit az az Árpád-korban.

10. évfolyam

A középiskola második évfolyamának témakörei a 14. század elejétől ölelik fel a magyar, a 15. század végétől az egyetemes történelem 19. század közepéig tartó fontosabb folyamatait, jelenségeit, eseményeit, illetve az ehhez kapcsolódó tanulási eredményeket és fejlesztési feladatokat. A magyar és európai identitásunk alapját képező civilizációkhoz, korszakokhoz, történelmi eseményekhez tartozó témakörök az általános iskola után ismét előkerülnek, ám új megközelítéssel és bővülő tartalommal. Míg a témák többsége a 6. évfolyamon a tanulók életkori sajátosságainak megfelelően többnyire életmódtörténeti és portré témakörökbe rendeződtek, a középiskolában előtérbe kerül a politikai, társadalmi, gazdasági és kultúrtörténeti megközelítés, a hangsúly a korszakok gazdasági változásaira, társadalmi szerkezetére, politikai modelljeire és világképére helyeződik.

Az egyetemes és a magyar történeti témák általában külön témakörökbe szerveződnek, mivel előbbiek jobbra tematikus, utóbbiak pedig tematikus és eseménytörténeti jellegűek. A magyar történelem eseményei és folyamatai az egyetemes történelem által felrajzolt háttér előtt, nemzetközi összefüggésekbe ágyazva jelennek meg.

A strukturáltabb szempontok és bővebb ismeretek mellett az egyes témák feldolgozási módja is változik. A szemléletes megjelenítés és a történetek tanítása mellett egyre nagyobb szerepet kapnak az önállóan végzett információszerző és -feldolgozó tevékenységek, a forrásokkal végzett különböző műveletek és a problémaközpontú tárgyalási mód.

A tantárgy heti óraszám: 3

A tantárgy éves óraszám: 102

TÉMAKÖR NEVE	ÓRASZÁM
A középkori Magyar Királyság fénykora	16
A kora újkor	14
A török hódoltság kora Magyarországon	13
A felvilágosodás kora	7
Magyarország a 18. században	11
Új eszmék és az iparosodás kora	7
A reformkor	13
A forradalom és szabadságharc	9
Évente két mélységelvű téma	8
Év végi összefoglalás	4
Összes óraszám:	102

A témakörök áttekintő táblázata

TÉMAKÖR: A középkori Magyar Királyság fénykora

ÓRASZÁM: 16 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
Az Anjouk	<ul style="list-style-type: none">A királyi hatalom újbóli megszilárdítása I. Károly idején.A visegrádi királytalálkozó.Az 1351-es törvények.Nagy Lajos hadjáratai.	<i>Fogalmak:</i> tartományúr, aranyforint, regálé, kapuadó, harmincadvám, kamara haszna, bányabér, kilenced, ősiség, bandérium, perszonalunió, sarkalatos nemesi jogok, fő- és köznemes, szabad királyi város, bányaváros, mezőváros,	<ul style="list-style-type: none">A 14-15. századi magyar uralkodók politikai pályájának felidézése.Érvekkel alátámasztott vélemény megfogalmazása az egyes személyek cselekedeteiről, döntéseiről.
A török fenyegetés árnyékában	<ul style="list-style-type: none">Az Oszmán Birodalom.Török hódítás a Balkánon.Luxemburgi Zsigmond, a közép-európai uralkodó és a török veszély.Hunyadi János, a politikus és hadvezér.Hunyadi János törökellenes harcai.	telekkatonaság, liga, kormányzó, szekérvár, végvár, szultán, szpáhi, janicsár, rendkívüli hadiadó, füstpénz, koronavám, fekete sereg, zsoldos, Képes krónika, Corvina. <i>Személyek:</i> I. (Anjou) Károly, I. (Nagy) Lajos, Luxemburgi Zsigmond, Hunyadi János, I. (Hunyadi) Mátyás, Szilágyi Mihály, Kinizsi Pál, Aragóniai Beatrix.	<ul style="list-style-type: none">A késő középkori magyar állam és az Oszmán Birodalom főbb összecsapásainak felidézése.Annak értékelése, hogy az Oszmán Birodalom terjeszkedő politikája milyen hatást gyakorolt a magyar történelemre.
Hunyadi Mátyás	<ul style="list-style-type: none">Mátyás útja a trónig.A központosított királyi hatalom.Jövedelmek és kiadások.Birodalomépítő tervek.Aktív	<i>Kronológia:</i> 1301: az Árpád-ház kihalása, 1308-42: I. Károly uralkodása, 1335: a visegrádi	<ul style="list-style-type: none">Mátyás hatalomgyakorlásának jellemzése.A reneszánsz kultúra bemutatása Mátyás

	védelem a török ellen.	királytalálkozó, 1342-82: I. (Nagy) Lajos uralkodása, 1351: I.(Nagy) Lajos törvényei, 1387-1437: Zsigmond uralkodása, 1396: a nikápolyi csata, 1443 - 1444: hosszú téli hadjárat, 1444: a várnai csata, 1453: Konstantinápoly eleste, 1456: a nádorfehérvári diadal, 1458-90: Mátyás uralkodása, 1479: a kenyérmezei csata, 1485: Bécs elfoglalása.	udvarában. • A 14-15. századi magyar történelmet megjelenítő fontos kulturális alkotások azonosítása.
A magyar középkor kulturális hagyatéka	<ul style="list-style-type: none"> Honfoglalás kori leletek. Várak, királyi udvar, kolostorok, templomok. Magyar geszták, krónikák és szentek legendái. A magyar reneszánsz. 	<p><i>Topográfia:</i> Visegrád, Lengyelország, Csehország, osztrák tartományok, Nikápoly, Várna, Nádorfehérvár, Kolozsvár, Kenyérmező, Buda, Bécs, Oszmán Birodalom.</p>	

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Nádorfehérvár ostromának rekonstruálása különböző írásos és vizuális források alapján.
- A korszak kiemelkedő személyiségeinek portréi (Pl. Ozorai Pipo, Kinizsi Pál stb.).
- Hunyadi János és Mátyás híres ütközeteinek felidézése, bemutatása térképvázlatok és írott források segítségével.
- Kiselőadás készítése 14-15. századi magyar történelem kulturális hagyatékának kiemelkedő emlékeiről.
- A magyar középkor egy kiemelkedő helyszínének (pl. Pannonhalma, Diósgyőr, Székesfehérvár, Visegrád, stb.) meglátogatása.

- Kiselőadás készítése a középkori Magyar Királyság területén élő valamely népcsoport (kunok, jászok, zsidók stb.) helyzetéről.

TÉMAKÖR: A kora újkor

ÓRASZÁM: 14 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A földrajzi felfedezések	<ul style="list-style-type: none">A portugál és spanyol felfedezések.A korai gyarmatosítás és következményei.A világkereskedelem kialakulása.Az abszolutizmus.	<i>Fogalmak:</i> aranyéhség, karavella, árforradalom, tordesillasi szerződés, zaragozai szerződés, maják, aztékok, inkák, konkvisztádor, ültetvény, gyarmat, világkereskedelem, monopólium, bekerítések, abszolutizmus, mórók infláció, manufaktúra, felvásárlási és kiadási rendszer, tőke, tőkés, bérmunkás, gentry, yeoman, kapitalizmus, bank, tőzsde, részvény, örökös jobbagység, búcsúcédula, reformáció, protestáns, evangélikus, szekularizáció, anabaptisták, presbiterek, presbitérium, predesztináció, „zsarnokölési elmélet”, református, anglikán, unitárius, vallási türelem, inkvizíció, Index, hugenották, ellenreformáció,	<ul style="list-style-type: none">A felfedezők céljainak és útjainak bemutatása tematikus térképeken.Információk gyűjtése a kialakuló világkereskedelem új útvonalairól, fontosabb termékeiről és szereplőiről.Az új munkaszervezési formák bemutatása és összehasonlítás a céhes iparral.Az európai régiók közötti gazdasági és társadalmi különbségek felismerése.A reformáció okainak és következményeinek bemutatása.A katolikus és a protestáns tanítások és egyházszervezet összehasonlítása.A reformáció egyes irányzatai
A korai kapitalizmus	<ul style="list-style-type: none">Az árforradalom.A manufaktúrák.Bankok és tőzsdék.Az európai munkamegosztás és hatásai.		
Reformáció Európában és Magyarországon	<ul style="list-style-type: none">A reformáció előzményei (humanizmus és az egyházi reform igénye).Luther és Kálvin fellépése.A protestáns egyházak megszerveződése és a protestantizmus elterjedése.A reformáció eredményei Magyarországon		
„Hitviták tüzeiben”	<ul style="list-style-type: none">Vallási konfliktusok		

	<p>Európában.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Etnikai sokszínűség és vallásbéke Erdélyben. • A magyar protestáns és katolikus iskolák. • A katolikus megújulás és a barokk Európában és Magyarországon. 	<p>katolikus megújulás, jezsuiták, barokk.</p> <p><i>Személyek:</i> Toscanelli, Ptolemaiosz, Martin Behaim, Kopernikusz, Kolumbusz Kristóf, Bartolomeu Diaz, Amerigo Vespucci, Vasco da Gama, Ferdinánd Magellán, Hernando Cortez, Francisco Pizarro, Fuggerek, Mediciek, Husz János, Luther Márton, Kálvin János, Bölcs Frigyes, Münzer Tamás, Szervét Mihály, Dávid Ferenc, Károli Gáspár, Méliusz Juhász Péter, Sylvester János, Nádasdy Tamás, Pázmány Péter, Apáczai Csere János, Habsburg-dinasztia, V. Károly, II. Fülöp, I. Ferenc, VIII. Henrik, I. Erzsébet, Loyolai (Szent) Ignác, XIV. Lajos, Machiavelli, Hobbes, Morus Tamás, IV. Henrik.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1479: Spanyolország létrejötte, 1487: Bartolomeu</p>	<p>terjedésének nyomon követése térképen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vallás és politika összefonódásának felismerése. • Az erdélyi vallási türelem szerepének és jelentőségének felismerése. • A katolikus egyház megújulási törekvései és a barokk művészet jellemzői közötti párhuzam felismerése.
--	---	---	---

		<p>Diaz eléri a Jóreménység-fokát, 1492: az újkor kezdete, 1492: Amerika felfedezése, 1492: mókók kiűzése Spanyolországból, 1494: tordesillas-i szerződés, 1498: Vasco da Gama eljut Indiába, 1519-1522: Ferdinánd Magellán körülhajózza a Földet, 1525: paviai csata, 1571: lepantói csata, 1579: utrechti unió, 1517: a reformáció kezdete, 1524-25: német parasztháború, 1540: jezsuita rend létrehozása, 1545-1563: a tridenti zsinat, 1555: augsburgi vallásbéke, 1568: a tordai határozat, 1588: Nagy Armada veresége 1572: Szent Bertalan éjszakája, 1598: nantes-i ediktum kiadása, 1635: nagyszombati egyetem, 1618-48: harmincéves háború, 1648: a vesztfáliai békék.</p> <p><i>Topográfia:</i> Spanyolország,</p>	
--	--	--	--

		India, Jóreménység fok, Amerika, Afrika, Goa, Kalikut, Makaó, Bahama-szigetek, Hispaniola, Yucatán-félsziget, Andok, Guineai-öböl, Lepanto, London, Anglia, Hollandia, Németalföld, Párizs/Versailles, Svájc, Wittenberg, Wartburg, Genf, Augsburg, Róma, Trident, Sárospatak, Sárvár, Debrecen, Torda, Erdély, Nagyszombat, Vizsoly, Vesztfália.	
--	--	---	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- A felfedező utak irányainak követése és a korai gyarmatok elhelyezése térképen.
- Információk gyűjtése a korai gyarmatosítás módszereiről és következményeiről.
- Beszámoló készítése az európai és magyar reformáció kapcsolatáról (pl. peregrináció, kulturális hatások, irányzatok).
- Interjú készítése különböző felekezetek papjaival, lelkészeivel az egyházak szerepvállalásáról és hivatásukról.
- Kiselőadás készítése a reformáció korának valamely jelentős személyiségéről (pl. Szenci Molnár Albert, Pázmány Péter).

TÉMAKÖR: A török hódoltság kora Magyarországon

ÓRASZÁM: 13 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
Az ország három részre szakadása	<ul style="list-style-type: none">A mohácsi csata és közvetlen előzményei, a kettős királyválasztásAz ország három részre szakadása.A várháborúk és az új végvárrendszere.	<i>Fogalmak:</i> rendi országgyűlés, rákosi végzés, Hármaskönyv, Szent Korona-tan, hajdúszabadság, hatósugar-elmélet, szulejmáni ajánlat, kettős királyválasztás, új végvári vonal, Udvari Haditanács, Magyar Kancellária, Magyar Kamara, főkapitányságok, rendi országgyűlés, végvári katonák, portyázás, hatalmi egyensúly, fejedelmi tanács, vilajet, szandzsák, bég, pasa, defterdár, ráják, haradzs, khász-birtok, szpáhi-birtok, kettős adóztatás, tőzsér, hajdú, tizenötéves háború, Bocskai szabadságharc, parasztvármegye, renegát, kurucok.	<ul style="list-style-type: none">A török hadjáratoknak és az ország három részre szakadásának bemutatása térképeken.A végvári élet felidézése különböző források (képek, irodalmi alkotások és filmek) alapján.A három részre szakadt ország gazdasági lehetőségeinek és szerepének értelmezése adatok, grafikonok, diagramok alapján.A török hódoltság hosszú távú hatásainak azonosítása.A 16-17. századi magyar történelmet megjelenítő fontos kulturális alkotások azonosítása.
A két magyar állam	<ul style="list-style-type: none">A Magyar Királyság a Habsburg Birodalomban: rendi és abszolutista törekvések, konfliktusok.Az Erdélyi Fejedelemség viszonylagos önállósága és aranykora.		
A török kiűzése és a török kor mérlege	<ul style="list-style-type: none">Magyarország az európai munkamegosztásban.Háborús békeévek: másfél évszázad hódoltság és az ország pusztulása.A török kiűzése.	<i>Személyek:</i> I. Szulejmán, II. Ulászló, II. Lajos, (Szapolyai) János, Fráter György, I. Ferdinánd, János	

Zsigmond, Izabella királyné, Tomori Pál, Werbőczy István, Dózsa György, Jurisics Miklós, Dobó István, Szondi György, Losonczy István, Zrínyi Miklós (a szigetvári hős), Tinódi Lantos Sebestyén, Báthory István, Báthory Zsigmond, I. Rudolf, Bocskai István, Pálffy Miklós, Bethlen Gábor, I. Rákóczi György, II. Rákóczi György, Apafi Mihály, Misztótfalusi Kis Miklós, Zrínyi Miklós (a költő és hadvezér), I. Lipót, Köprülü Ahmed, Wesselényi Ferenc, I. Rákóczi Ferenc, Sobieski János, Miksa Emánuel, Lotharingiai Károly, XI. Ince pápa, Savoyai Jenő.

Kronológia:

1514: Dózsa-féle parasztfelkelés,

1521:

Nándorfehérvár eleste,

1526: a mohácsi csata,

1526: kettős királyválasztás,

1529:

Magyarország két részre szakadása,

1532: Kőszeg

ostroma, 1538:

		<p>váradai egyezmény megkötése, 1541: gyalui egyezmény, 1541: Buda eleste, 1552: Eger védelme, 1566: Szigetvár eleste, 1552-1568: várháborúk, 1568: drinápolyi béke, 1570: speyeri egyezmény, 1605: Bocskai-fejedelemmé választása, 1606: bécsi béke, 1606: zsitvatoroki béke, 1645: linzi béke, 1664: vasvári béke, 1666-71: Wesselényi-féle összeesküvés, 1683: Bécs ostroma, 1684: Szent Liga megalakulása, 1684-1699: török kiűzése Magyarországról, 1686: Buda visszafoglalása, 1687: nagyharsányi csata, 1697: zentai csata, 1699: karlócai béke.</p> <p><i>Topográfia:</i> Mohács, Kőszeg, Eger, Drégely, Temesvár, Szolnok, Szigetvár, Habsburg Birodalom, Erdélyi Fejedelemség, Hódoltság, Magyar Királyság (királyi Magyarország), Pozsony, Sziszek,</p>	
--	--	---	--

		Gyurgyevó, Mezőkeresztes, Álmosd, Szerencs, Kassa, Nagyenyed, Kolozsvár, Gyulafehérvár, Érsekújvár, Eszék, Új-Zrinyivár, Szentgotthárd, Sopron, Bécs, Zenta, Nagyharsány.	
--	--	--	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- A mohácsi csata eseményeinek megvitatása különböző interpretációk alapján.
- Politikai portré készítése a korszak kiemelkedő személyiségeiről (pl. Bethlen Gábor, Zrínyi Miklós).
- Államszervezeti ábrák készítése a Magyar Királyságról és az Erdélyi Fejedelemségről.
- Az országrészek és a fontosabb várak, csaták elhelyezése vaktérképen.
- A török kiűzése állomásainak nyomon követése térképen.
- A Habsburg-magyar konfliktusok okainak és eredményeinek vázlatos összegzése.
- Korabeli beszámolók gyűjtése a török kiűzéséről (pl. Bél Mátyás, Schulhof Izsák).

TÉMAKÖR: A felvilágosodás kora

ÓRASZÁM: 7 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A felvilágosodás	<ul style="list-style-type: none"> • Tapasztalat és értelem – a felvilágosodás új világképe. • A felvilágosodás államelméletei. • A szabad verseny elmélete. 	<i>Fogalmak:</i> heliocentrikus világkép, felvilágosodás, szabadkőművesség, Enciklopédia, deizmus, fizeokratizmus, merkantilizmus, jogegyenlőség, hatalmi ágak megosztása, népfelség elve	<ul style="list-style-type: none"> • A középkor és a felvilágosodás világképének összehasonlítása. • A felvilágosodás államelméleteinek összehason-
A brit	<ul style="list-style-type: none"> • A 		

<p>alkotmányos monarchia és az amerikai köztársaság működése</p>	<p>parlamentáris rendszer: parlament és kormány.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az elnöki rendszer: kongresszus és elnök. 	<p>(népszuverenitás), társadalmi szerződés, szabad verseny, alkotmány, alkotmányos monarchia, elnök, miniszterelnök, felelős kormány, bírói hatalom, rövid parlament, hosszú parlament, presbiteriánus, puritán, lordprotektor, hajózási törvény, restauráció, „dicsőséges forradalom”, Jognyilatkozat, tory, whig, cenzus, általános választójog, halasztó vétő, Kongresszus, Képviselőház, Szenátus, bostoni teadélután, elektorok.</p>	<p>lítása különböző szempontok alapján.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A brit és az amerikai államszervezetet bemutató ábrák értelmezése.
<p>A francia forradalom és hatása</p>	<ul style="list-style-type: none"> • A forradalom kitörése és az Emberi és polgári jogok nyilatkozata. • A jakobinus diktatúra. • Napóleon birodalma: a polgári berendezkedés exportja. 	<p>forradalom, városok forradalma, Emberi és polgári jogok nyilatkozata, emberi jogok, szabadságjogok, assignata, infláció, mandátum, cenzus, girondisták, diktatúra, jakobinusok, Közjóléti Bizottság, forradalmi törvényszék, direktórium, terror, konzulátus, Code Civil, Szent Szövetség, farmergazdaság, adók, bojkott.</p> <p><i>Személyek:</i> Nikolausz Kopernikusz, Isaac Newton, Johannes Kepler, Giordano Bruno, Galileo Galilei, Charles-Louis Montesquieu, Jean-Jacques Rousseau, Voltaire, Thomas</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Az Emberi és polgári jogok nyilatkozatában megjelenő felvilágosult elvek azonosítása. • A forradalmi gondolat és a legitimitás eszméjének értelmezése, azonosítása.

Hobbes, John Locke,
Turgot, Adam Smith,
David Ricardo,
Colbert,
I. Károly, Oliver
Cromwell, Orániai
Vilmos, George
Washington, XVI.
Lajos, Sieyes abbé,
Talleyrand,
Brissot, Maximilien
Robespierre, Antoine
Sain-Just, Jean-Paul
Marat, Bonaparte
Napóleon.

Kronológia:

1605-49: Stuart-
dinasztia, 1640-42:
parlamenti harc,
1642-49: angol
polgárháború,
1649: I. Károly
kivégzése Angliában,
1689: a
Jognyilatkozat,
1717: első
szabadkőműves
1756-63: hétéves
háború, 1776: a
Függetlenségi
nyilatkozat,
1783: a versailles-i
béke, 1789-1799: a
francia forradalom,
1789. július 14: a
Bastille ostroma,
1789. augusztus:
feudális kiváltságok
eltörlése, Emberi és
polgári jogok
nyilatkozata,
1791: a francia
alkotmány kiadása,
1792. augusztus 10:
XIV. Lajos elfogása,
1792. szeptember 20:
valmy győzelem,
1793. január 21: XIV.
Lajos kivégzése,
1793-94: a jakobinus
diktatúra,
1795-1799:

		<p>Direktórium időszaka, 1796: arcoli csata, 1797: campoformioi béke, 1798: abukiri ütközet, 1801: lunéville-i béke, 1802: amiens-i béke, 1804–1814/1815: Napóleon császársága, 1805: austerlitz csata, trafalgari csata, 1806: jénai csata, kontinentális blokádnak, a Német-római Császárság megszűnése, 1807: tilsiti béke, 1809: wagrami csata, győri csata, schönbrunni béke, 1812: borogyinói csata, 1813: lipcsei csata, 1815: waterlooi csata.</p> <p><i>Topográfia:</i> Nagy-Britannia, Amerikai Egyesült Államok, Nagy-tavak, Szent Lőrinc-folyó, Mississippi, Appalache-hegység, New York, Párizs, Oroszország, Jemappes, Németalföld, Vendée, Abukir, Trafalgar, Lipcse, Waterloo.</p>	
--	--	---	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Képek és irodalmi idézetek gyűjtése a felvilágosodás világképének bemutatásához.
- Vita a brit és az amerikai államszervezet sajátosságairól.
- Vita rendezése a francia forradalom pozitív és negatív hatásairól.
- Gondolattérkép készítése a francia forradalom okairól.

TÉMAKÖR: Magyarország a 18. században

ÓRASZÁM: 11 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A Rákóczi-szabadságharc	<ul style="list-style-type: none">Magyarország a Habsburg Birodalomban.A szabadságharc okai és céljai.A szabadságharc politikai és katonai fordulópontjai.A szatmári béke kompromisszum.	<i>Fogalmak:</i> Diploma Leopoldinum, gubernátor, Újszerzeményi Bizottság, porció, forspont, kuruc, labanc, szabadságharc, trónfosztás, rendi konföderáció, vezérő fejedelem, libertás, amnesztia, betelepülés, betelepítés, belső vándorlás/belső migráció, Határőrvidék, identitás, asszimiláció, felvilágosult abszolutizmus, Carolina resolutio, Pragmatica Sanctio, felvilágosult abszolutizmus, kettős vámhatár, védővám, úrbéri rendelet, Ratio Educationis, majorság, robot, türelmi rendelet,	<ul style="list-style-type: none">A Rákóczi-szabadságharc céljainak és eredményeinek összevetése.A szabadságharc katonai történetének felidézése térképek, képek és szöveges források segítségével.Magyarország újranépesülésének és a folyamat eredményének értelmezése tematikus térképek segítségével.A felvilágosult abszolutizmus eszmei és politikai hátterének, valamint eredményeinek azonosítása.Mária Terézia és II. József politikájának összehasonlítása.II. József személyiségének bemutatása, uralkodásának mérlege, értékelése.A 18. századi Magyarország legfőbb kulturális eredményeinek azonosítása.
Magyarország újranépesülése és újranépesítése	<ul style="list-style-type: none">A belső vándorlás, a szervezett betelepítés és az öntevékeny betelepülés.A többnyelvű és többvallású ország.Gazdaság és életmód.		
A felvilágosult abszolutizmus reformjai	<ul style="list-style-type: none">A Pragmatica Sanctio.A felvilágosult abszolutizmus céljai.Mária Terézia: együttműködés és reform.II. József reformpolitikája és kudarca.		

nyelvrendelet,
jobbágyrendelet,
közigazgatási
rendelet,
jozefinisták/
jozefinizmus,
nevezetes
tollvonás.

Személyek:

I. Lipót, I.
József, Zrínyi
Ilona,
Bercsényi
Miklós, Pálffy
János, Savoyai
Jenő, Bottyán
János, Károlyi
Sándor,
II. Rákóczi
Ferenc,
III. Károly,
Mária Terézia,
II. József, VI.
Pius, II. Lipót.

Kronológia:

1687: pozsonyi
országgyűlés,
1691: Diploma
Leopoldinum,
1697: hegyaljai
felkelés,
1701-14:
spanyol
örökösödési
háború,
1703-1711:
a Rákóczi-
szabadságharc,
1703: vetési,
gyulaji pátens,
1704:
höchstadi
csata,
nagyszombati
csata,
1705: zsbói
csata,
szécsényi
országgyűlés,
1707: ónodi
országgyűlés,

varsói szerződés,
1708: trencsényi ütközet,
1709: malplaquet-i csata,
1710: romhányi ütközet,
1711: a szatmári béke,
1711-40: III. Károly, 1713-14: utrechti béke,
1718: pozsareváci béke,
1723: Pragmatica Sanctio,
1740-1780: Mária Terézia uralkodása,
1741-48: osztrák örökösödési háború,
1754: vámrendelet,
1767: úrbéri rendelet,
1777: tanügyi rendelet,
1780-1790: II. József uralkodása,
1781: türelmi rendelet,
1782: fordított Canossa-járás,
1784: nyelvrendelet,
1784: Horea - Closca felkelés,
1785: jobbágyrendelet, 1790. évi X. tc. kiadása,
1790-92: II. Lipót.

Topográfia:

		Temesvár, Határőrvidék, Poroszország, Höchstadt, Nagyszombat, Hegyalja, Brezán, Szécsény, Zsibó, Ónod, Malplaquet, Varsó, Trencsén, Romhány, Szatmár, Szilézia, Rodostó, Munkács, Selmecbánya, Pozsarevác, Bánság, Belgrád, Hochstadt, Utrecht, Pozsarevác.	
--	--	--	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Összefoglaló készítése a szabadságharc okainak és eredményeinek összehasonlítására.
- Vita Magyarország és a Habsburg-dinasztia kapcsolatáról.
- Képek, térképek, irodalmi szövegek, kuruc nóták gyűjtése a Rákóczi-szabadságharccal kapcsolatban.
- A Rákóczi-szabadságharc nemzetközi kapcsolatainak ábrázolása gondolattérképen.
- A népességmozgások és az egyes népcsoportok nyomon követése térképen.
- Magyarázó ábra készítése a kettős vámhatár működéséről.
- Beszélgetés az állami iskolarendszer létrejöttéről és működéséről a Ratio Educationis részlete alapján.

TÉMAKÖR: Az új eszmék és az iparosodás kora

ÓRASZÁM: 7 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
Liberalizmus, nacionalizmus és konzervatívizmus	<ul style="list-style-type: none">• Liberalizmus: jogegyenlőség és alkotmányosság.• Nacionalizmus: nemzetépítés és nemzetállam.• Konzervatívizmus: szerves reform és a forradalom elutasítása.	<p><i>Fogalmak:</i> Szent Szövetség, liberalizmus, nacionalizmus, nemzetállam, konzervatívizmus, reform, forradalom, ipari forradalom, demográfia, természetes szaporodás, urbanizáció, city, munkanélküliség, tömegtermelés, pénztőke, monopóliumok, kartell, tröszt, szindikátus, konzern, profit, szegregáció, torlódott társadalom.</p> <p><i>Személyek:</i> John Stuart Mill, Johann Herder, Edmund Burke, Klemens Metternich, James Watt, Robert Fulton, George Stephenson, Thomas Robert Malthus, Thomas Edison, Henry Ford, Alexander Bell, Guglielmo Marconi, Galamb József, Déri Miksa, Bláthy Ottó, Zipernowsky Károly, Alfred</p>	<ul style="list-style-type: none">• A 19. század politikai eszméinek azonosítása a szöveges források alapján.• Az iparosodás hullámainak azonosítása és összevetése.• Egy ipari nagyváros életkörülményeinek jellemzése.• Az ipari forradalom ökológiai következményeinek azonosítása.• A 19. századi demográfiai változások okainak feltárása.
Az ipari forradalom hullámai	<ul style="list-style-type: none">• Az első hullám: textilipar, bányászat, kohászat.• A közlekedés forradalma.• A második hullám: elektronika és vegyipar.• A gyár és a futószalag.• Az ipari forradalmak társadalmi és környezeti hatásai.		

		<p>Nobel, Ferdinand Zeppelin, Wright fivérek.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1776: James Watt létrehozza a gőzgépet, 1807: Fulton megalkotja a gőzhajót, 1814-1815: bécsi kongresszus, 1815: Szent Szövetség létrejött, 1821-1829: görög szabadságharc, 1825: George Stephenson feltalálja a gőzmozdonyt, 1830-1831: lengyel felkelés, 1879: Thomas Edison megalkotja a szénszálas izzólámpát.</p> <p><i>Topográfia:</i> Bécs, Oroszország, Ausztria, Poroszország, Anglia, Belgium, Lengyelország, Oszmán Birodalom, Boszporusz, Dardanellák, Manchester, New York.</p>	
--	--	---	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Az egyes politikai eszmék álláspontjai közötti különbségek megbeszélése.
- Grafikonok, adatsorok elemzése az ipari forradalmak társadalmi és demográfiai hatásairól.
- Kiselőadások tartása fontosabb találmányokról.
- Az ipari forradalom társadalmi hatásainak megvitatása.

TÉMAKÖR: A reformkor

ÓRASZÁM: 13 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A politikai élet színterei	<ul style="list-style-type: none">• A Habsburg Birodalom és Magyarország• A rendi országgyűlés és a megyerendszer.• A reformkori Pest-Buda.• A nyilvánosság megteremtése, politika és kultúra.	<i>Fogalmak:</i> alsó- és felsőtábla, Helytartótanács, Udvari Haditanács, főispán, alispán, diéta, nádor, felsőtábla, alsótábla, asszimiláció, reform, reformkor, polgári átalakulás, birtokbírhatóság, önkéntes örökváltság, érdekegyesítés, közteherviselés, Országgyűlési Tudósítások, jobbágyszabadság-díjazás, kötelező örökváltság, fontolva haladók, centralisták, Ellenzéki Nyilatkozat, illirizmus, dákoromán, emancipáció, pánszlávizmus, rendi/nemesi/polgári nemzettudat, (egy) politikai nemzet.	<ul style="list-style-type: none">• A jobbágycsőrdés és megoldási javaslatainak értelmezése szövegek és adatok alapján.• A nyelvcsőrdés és a nemzetté válás bemutatása különböző források segítségével. (Pl. magyar államnyelv, a zsidóság nyelvcsőrdése, Lőw Lipót)• A polgári alkotmányosság programjának bemutatása politikai írások, országgyűlési felszólalások és ábrák alapján.• Széchenyi és Kossuth társadalmi háttérének, egyéniségének, álláspontjának és eredményeinek összevetése.• A nemzeti kultúra és a kor politikai törekvései közötti kapcsolatok azonosítása példák alapján.• A reformkor legfőbb kulturális eredményeinek, alkotásainak azonosítása különböző típusú
A reformkor fő kérdései	<ul style="list-style-type: none">• A magyar nyelv ügye és a nemzetté válás.• A jobbágycsőrdés: örökváltság, kárpótlás.• A polgári alkotmányosság kérdése.• Széchenyi és Kossuth programja és vitája.		

		<p><i>Személyek:</i> Hajnóczy József, Kazinczy Ferenc, Martinovics Ignác, II. Lipót, Kölcsey Ferenc, József nádor, Klemens Metternich, Wesselényi Miklós, Széchenyi István, Kölcsey Ferenc, Deák Ferenc, Kossuth Lajos, Lovassy László, Dessewffy Aurél, Eötvös József, Trefort Ágoston, Batthyány Lajos, Ganz Ábrahám, Petőfi Sándor, Jókai Mór, Vasvári Pál, Irinyi József.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1794-1795: Martinovics- féle összeesküvés, 1830-1848: a reformkor, 1830: a Hitel kiadása, 1831: kolerafelkelés, 1844: törvény a magyar államnyelvről, Országgyűlése k: 1825-1827, 1832-1836, 1839-1840, 1843-1844,</p>	források alapján.
--	--	--	-------------------

		<p>1847-1848, 1847: az Ellenzéki Nyilatkozat kiadása.</p> <p><i>Topográfia:</i> Bécs, Ausztria, Pozsony, Pest- Buda, Felvidék, Galícia, Fiume, Vaskapu.</p>	
--	--	---	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- Ábrák készítése a rendi államszervezet működéséről.
- Kiselőadások, prezentációk készítése a reformkor jelentősebb alkotásairól.
- Táblázatos összefoglaló készítése a reformellenzék, a konzervatívok és az udvar álláspontjáról a főbb vitakérdésekben.
- A reformkor legfontosabb kérdéseinek, jellemzőinek azonosítása szépirodalmi művekben és más szöveges forrásokban.
- Mikrotörténeti kutatás: konfliktusos élethelyzetek és életutak bemutatása a szabadságharc nemzetiségi vagy zsidó származású résztvevői köréből.

TÉMAKÖR: A forradalom és a szabadságharc

ÓRASZÁM: 9 óra

ISMERETEK ÉS FEJLESZTÉSI FELADATOK

RÉSZLETES KÖVETELMÉNYEK			
Témák	Altémák	Fogalmak és adatok/Lexikák	Fejlesztési feladatok
A forradalom céljai és eredményei	<ul style="list-style-type: none">Az európai forradalmi hullám és március 15.Az első magyar polgári alkotmány: az áprilisi törvények.A Batthyány-kormány tevékenysége.	<p><i>Fogalmak:</i> márciusi ifjak, forradalom, polgári forradalom, sajtószabadság, cenzúra, census, Unió, áprilisi törvények, jogkiterjesztés, népképviselői országgyűlés, politikai nemzet, perszónálunió, kötelező örökváltság állami kárpótlással, nemzetiség, honvédség, (területi) autonómia, OHB, szőlődézsma, Függetlenségi nyilatkozat, kormányzó, oktrojált, Békepárt.</p> <p><i>Személyek:</i> Petőfi Sándor, Batthyány Lajos, Táncsics Mihály, Szemere Bertalan, Esterházy Pál, Klauzál Gábor, Mészáros Lázár, Széchenyi István, Deák Ferenc, Móga János, Görgei Artúr, Bem József, Klapka György, Damjanich János, Henryk Dembiński, Gábor Áron, Szemere Bertalan, Klapka György, Jelačić, Windisch-Grätz, Ferenc József, Julius</p>	<ul style="list-style-type: none">A reformkori elképzeléseknek, a forradalom követeléseinek és az áprilisi törvényeknek az összehasonlítása.A forradalom eseményeinek felidézése források segítségével.A szabadságharc néhány döntő csatájának bemutatása térképek, beszámolók alapján.A szabadságharc néhány kiemelkedő szereplőjének, illetve vértanújának bemutatása.A nemzetiségek és a kisebbségek részvételének (pl. németek, szlávok, és zsidók) bemutatása a szabadságharcban és az azt követő megtorlás
A szabadságharc főbb eseményei és kiemelkedő szereplői	<ul style="list-style-type: none">Harc a dinasztiaval és a vele szövetkező nemzetiségekkel.A tavaszi hadjárat.A Függetlenségi nyilatkozat, kísérlet az önálló állam megteremtésére.A szabadságharc leverése és a megtorlás.		

		<p>Haynau, V. Ferdinánd.</p> <p><i>Kronológia:</i> 1848. március 13.: bécsi forradalom , 1848. március 15.: a pesti forradalom, 1848. április 11.: az áprilisi törvények, 1848. szeptember 11: Jelačić csapatai Magyarországra törtek, 1848. szeptember 15.: szőlődézsma eltörlése, 1848. szeptember 29.: a pákozdi csata, 1849. február 5.: a Feldunai hadtest áttöri a Branyiszkói-hágót, 1849. február 26-27: a kápolnai csata, 1849. március 4.: olmützi oktrojált alkotmány kiadása, 1849. április-május: a tavaszi hadjárat, 1849. április 14.: a Függetlenségi nyilatkozat, 1849. május 21.: Buda visszavétele, 1849. július 28.: nemzetiségi határozat, 1849. július 31.: a segesvári csata, 1849. augusztus 13.: a világosi fegyverletétel, 1849. október 6.: az aradi vértanúk és Batthyány kivégzése.</p> <p><i>Topográfia:</i> Pozsony, Pákozdi, Debrecen, Isaszeg, Szeged, Világos, Komárom, Arad, Liptószentmiklós, Karlóca, Balázsfalva, Zágráb, Vajdaság,</p>	<p> során.</p> <ul style="list-style-type: none"> • A forradalom és a szabadságharc eredményeinek értékelése. • A magyar forradalom és szabadságharc elhelyezése az európai környezetben.
--	--	---	---

		Horvátország, Schwechat, Kolozsvár, Kápolna, Olmütz, Hatvan, Tápióbicske, Temesvár, Segesvár.	
--	--	---	--

LEHETSÉGES TEVÉKENYSÉGEK:

- A szabadságharc főbb eseményeinek elhelyezése vaktérképen.
- Vita a szabadságharc vereségének okairól.
- Kisesszé készítése a forradalom és szabadságharc valamely vitatott kérdéséről.
- A forradalom és szabadságharc eseményeit megörökítő művészeti alkotások
- (képek, irodalmi szövegek, filmek) gyűjtése és értelmezése.
- Mikrotörténeti kutatás: konfliktusos élethelyzetek és életutak bemutatása.

TOVÁBBHALADÁS FELTÉTELEI

A nevelési-oktatási szakasz végére a tanuló:

- ismeri a Magyar Királyság belpolitika, gazdasági viszonyait, törökellenes küzdelmét, a királyi hatalom meggyengülésének és Mátyás korabeli megerősödésének 14-15. századi időszakait;
- a nagy földrajzi felfedezések menetét, gazdasági, társadalmi következményeit, a tőkés gazdaság és az európai munkamegosztás kialakulását, az európai és magyar reformáció kialakulását, irányzatait, az ellenreformáció folyamatát és kulturális hatásait,
- a Magyar Királyság mohács utáni felbomlását, török- és Habsburgellenes küzdelmének folyamatát és fő szakaszait,
- az angol és francia felvilágosodás eszmerendszerének elemeit, képviselőinek nézeteit, Anglia alkotmányos berendezkedését, az Amerikai Egyesült Államok létrejöttét és államszerkezetét, a francia forradalom fő szakaszait,
- a Magyar Királyság török uralom utáni talpraállását, népesedési és gazdasági viszonyait, a felvilágosult abszolutizmus Mária Terézia és II. József uralkodása alatt fennálló rendszerét,
- a 18. és a 19. században kialakuló eszmrendszerek jellemzőit, társadalmi és gazdasági hatásait,
- a reformkori polgári átalakulás fő problémáit és megoldási programjait Széchenyi és Kossuth nézetein keresztül, a korszak politikai irányzatait, gazdasági, kulturális és nemzetiségi viszonyait,
- az 1848-1849-es forradalom kitörésének okait, a polgári állam létrejöttét, a szabadságharc katonai erőviszonyait, a nemzetközi helyzet forradalomra és szabadságharcra gyakorolt hatásait.